

Valstybinio audito ataskaita

EUROPOS STATISTIKOS PRAKTIKOS KODEKSO ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE

2013 m. lapkričio 18 d. Nr. VA-P-60-1-17

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

<u>SANTRUMPOS IR SAVOKOS</u>	<u>3</u>
<u>SANTRAUKA</u>	<u>4</u>
IŠVADOS	6
REKOMENDACIJOS	7
<u>IŽANGA</u>	<u>8</u>
<u>AUDITO REZULTATAI</u>	<u>10</u>
<u>1. Penkios audituotos institucijos (iš šešių) Kodekso principus įgyvendina iš dalies</u>	<u>10</u>
1.1. Neužtikrinama, kad Kodekso srities „Institucinė aplinka“ 4-asis principas būtų įgyvendinamas	12
1.2. Vykdomos ne visos Kodekso srities „Statistikos rengimo procesai“ principų įgyvendinimo priemonės	13
1.3. Vykdomos ne visos Kodekso srities „Statistikos rezultatai“ principų įgyvendinimo priemonės	17
<u>2. Nepakankama Kodekso principų įgyvendinimo priežiūra Lietuvoje</u>	<u>21</u>
<u>PRIEDAI</u>	<u>26</u>

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Administraciniai duomenys – iš tvarkomųjų, organizacinių dokumentų, registų ir informacinių sistemų gauti duomenys.

Europos statistika – teisės aktų apibrėžta ir Europos Sąjungos vidinėms bei išorinėms reikmėms skirta statistika, kurią rengia ir skleidžia nacionalinės statistikos institucijos ir Europos Bendrijų statistikos tarnyba (Eurostatas)¹.

Oficialioji statistika – valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų valstybės reikmėms skirtų statistinių duomenų apie ekonominius, demografinius procesus, socialinius veiksnius ir visuomeninius bei aplinkos pokyčius rinkimo, tvarkymo ir statistinės informacijos skelbimo pagal Oficialiosios statistikos darbų programą sistema².

Oficialiosios statistikos darbų programa (toliau – OSDP) – statistikos darbų (tyrimų), būtinų valstybės valdymui ir visuomenės reikmėms, pavedamų vykdyti Lietuvos statistikos departamentui, kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms bei įstaigoms, sąrašas, kuriame nurodoma už darbo atlikimą atsakinga institucija, darbo pavadinimas, atlikimo periodiškumas, būdas ir rezultatų pateikimo laikas³. Oficialioji statistika Lietuvoje rengiama pagal oficialiosios statistikos darbų programą⁴.

OSDP – Oficialiosios statistikos darbų programa.

Statistinė informacija – informacija, gauta apdorojus statistinius duomenis.

Statistiniai duomenys – respondentų pateikti bei iš tvarkomųjų, organizacinių dokumentų, registų ir informacinių sistemų gauti duomenys statistinėms suvestinėms sudaryti.

¹ Lietuvos statistikos departamentas. Elektroninis statistikos terminų žodynas. [Žiūrėta 2013-08-01] Prieiga per internetą <http://zodynas.stat.gov.lt/index/detail.aspx?id=57>.

² Lietuvos Respublikos statistikos įstatymas, 1993-10-12, Nr. I-270 (1999-12-23 Nr. VIII-1511 redakcija), 2 str. 1 d.

³ Ten pat, 2 str. 10 d.

⁴ Ten pat, 2 str. 1 d.

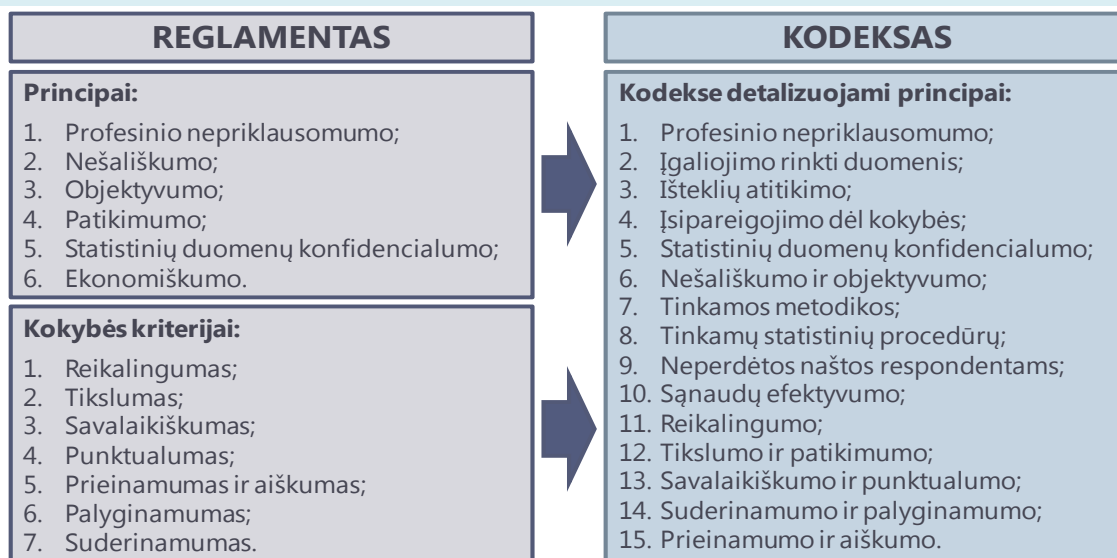
SANTRAUKA

Statistika yra būtina Europos demokratinių procesų ir gero valdymo sąlyga. Europos statistika yra statistinė informacija, reikalinga Bendrijos veiklai vykdyti. Svarbu užtikrinti visuomenės pasitikėjimą Europos statistika Europos Sąjungoje, kurioje politiniai sprendimai turi būti pagrįsti įrodymais ir kurioje vis daugiau sprendimų priimama tiesiogiai pasitelkiant statistinius duomenis arba rodiklius, kurie nustatomi remiantis šiais duomenimis⁵. Statistinę informaciją Eurostatui teikia ES narių statistiką rengiančios institucijos. Siekiant, kad statistinė informacija būtų palyginama, svarbu ją tobulinti, rengti ir skleisti vadovaujantis vienodais principais.

Patikima ir įtikima statistinė informacija plačiai naudojama įgyvendinant Europos Sąjungai patikėtas užduotis. Beveik visose srityse statistinė informacija būtina formuojant, taikant, stebint ir vertinant Sutartyse nustatytas politikos kryptis bei renkant ir skirstant ES lėšas. Vis daugiau Europos politikos kryptių yra tiesiogiai pagrįstos statistika, o priimant politinius sprendimus ar nustatant sankcijas vis dažniau remiamasi statistiniais rodikliais⁶.

Pagrindiniai reikalavimai, kaip turi būti rengiama statistinė informacija Europos Sąjungoje, nustatyti Europos Komisijos ir Parlamento 2009 m. priimtame reglamente⁷ dėl Europos statistikos (toliau – Reglamentas). Reglamento nuostatai dėl statistikos tobulinimo, rengimo ir sklaidos detalizuoti Europos statistikos praktikos kodekse⁸ (toliau – Kodeksas).

1 pav. Reglamento principų ir kokybės kriterijų ryšys su Kodeksu

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Reglamentą ir Kodeksą

Kodekso principai apima visas su statistinės informacijos rengimu susijusias sritis – nuo institucinės aplinkos, statistikos rengimo proceso iki galutinio produkto – Europos statistikos.

⁵ Europos Audito Rūmų 2012-09-21 audito ataskaita „Ar Komisija ir Eurostatas pagerino patikimos ir įtikimos Europos statistikos rengimo procesą?“, 6 psl.

⁶ Ten pat, 7 psl.

⁷ 2009-03-11 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, 1 ir 2 str.

⁸ Europos statistikos praktikos kodeksas, priimtas Statistikos programų komiteto 2005-02-24 (pakeistas Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28). [Žiūrėta 2013-03-12] Prieiga per internetą http://osp.stat.gov.lt/documents/29256/38310/Kodeksas_LT.pdf/b78162ba-9353-4188-8c2e-e0fb0a9c075f.

Statistikos patikimumas ir įtikimumas priklauso nuo to, kaip laikomasi Kodekso ir kaip jis įgyvendinamas⁹.

Europos Audito Rūmai, 2012 metais išanalizavę, kaip įgyvendinami Reglamento reikalavimai, nustatė, kad Europos Komisija ir Eurostatas nesiėmė reikiamų veiksmų, kad Kodekso nuostatų būtų laikomasi valstybėse narėse. Konstatuota, kad Kodeksas yra tik iš dalies įgyvendintas ir kad visapusiškas jo įgyvendinimas vis dar yra problemiškas visiems šiame procese tiek Europos, tiek valstybių narių lygmeniu dalyvaujantiems subjektams. Taip pat Europos Komisija neužtikrino, kad ir nacionalinės vyriausybės būtų atsakingos už Kodekso laikymąsi ir taikymą¹⁰. Nėra pakankamai patikimos informacijos apie dabartinę Kodekso nuostatų įgyvendinimo visos Europos statistikos sistemos mastu būklę¹¹. Audito Rūmai rekomendavo Europos Komisijai įvertinti, kaip įgyvendinami Kodekso reikalavimai visoje duomenų rengimo grandinėje¹².

Kadangi Europos Audito Rūmų parengtoje ataskaitoje nurodoma, kad trūksta patikimos informacijos apie Kodekso įgyvendinimą šalyse narėse, todėl įvertinome, kaip įgyvendinami Kodekso principai Lietuvoje.

Rengiant Europos statistinę informaciją dalyvauja Lietuvos statistikos departamentas ir 23 kitos institucijos – Lietuvos bankas, 5 ministerijos, Muitinės departamentas, Lietuvos darbo birža, Migracijos departamentas ir kt. (žr. 2 priedą). Statistikos departamentas kasmet rengia oficialiosios statistikos darbų programą, pagal kurią institucijos rengia statistinę informaciją. Apie 74 proc. statistinės informacijos pateikiama Europos institucijoms.

Audito tikslas – įvertinti Kodekso principų įgyvendinimą Europos statistiką rengiančiose institucijose Lietuvoje, atsakant į klausimus:

- ar Europos statistinės informacijos rengimas Lietuvos statistikos departamente atitinka Kodekso principų reikalavimus?
- ar Europos statistinės informacijos rengimas kitose pasirinktose oficialiąją statistiką rengiančiose (teikiančiose) institucijose atitinka Kodekso principų reikalavimus?
- ar Lietuvoje prižiūrimas Kodekso principų įgyvendinimas?

Auditą atlikome Lietuvos statistikos departamente, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centre, Higienos institute, Migracijos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos darbo biržoje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Valstybinėje miškų tarnyboje prie Aplinkos ministerijos. Šios institucijos kartu parengia ir pateikia apie 81 proc. visos Europos statistinės informacijos. Norėdami išsiaiškinti problemas, kylančias naudojantis Lietuvos statistine informacija, bendravome su statistikos vartotojais: Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos laisvosios rinkos instituto, Lietuvos socialinių tyrimų centro Demografijos tyrimų instituto atstovais.

Audituojamas laikotarpis – iki 2013 m. liepos mėn., pokyčių analizei buvo naudojami ankstesnių laikotarpių (2010–2012 m.) duomenys.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame savo išvadas ir rekomendacijas.

⁹ Europos Audito Rūmų 2012-09-21 audito ataskaita „Ar Komisija ir Eurostatas pagerino patikimos ir įtikimos Europos statistikos rengimo procesą?“, 30 psl.

¹⁰ Ten pat, 42 psl.

¹¹ Ten pat, 6 psl.

¹² Ten pat, 43 psl.

IŠVADOS

Europos statistikos praktikos kodeksu siekiama užtikrinti visuomenės pasitikėjimą Europos statistika nustatant, kaip Europos statistika turi būti tobulinama, rengiama ir sklaidžiama vadovaujantis statistikos principais¹³. Įvertinus Kodekso principų įgyvendinimą ir tam įtaką darančius veiksnius audituotose institucijose, nustatyta:

1. Statistikos departamentas iš esmės įgyvendina visus dešimt Europos statistikos praktikos kodekso principų, kurių įgyvendinimas buvo vertinamas audito metu, o kitos penkios audituotos oficialiąją statistinę informaciją rengiančios institucijos:
 - VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras 6 principus įgyvendina¹⁴, 3 – iš dalies įgyvendina, 1 – iš dalies neįgyvendina;
 - Darbo birža – 3 principus iš dalies įgyvendina, 5 – iš dalies neįgyvendina, 2 – neaktualūs¹⁵;
 - Higienos institutas – 8 principus iš dalies įgyvendina, 2 – iš dalies neįgyvendina;
 - Migracijos departamentas – 6 principus iš dalies neįgyvendina, 2 – neįgyvendina, 2 – neaktualūs¹⁶;
 - Valstybinė miškų tarnyba – 3 principus iš dalies įgyvendina, 4 – iš dalies neįgyvendina, 1 – neįgyvendina, 2 – neaktualūs¹⁷.

Šių institucijų, išskyrus Statistikos departamentą, statistinės informacijos rengimo procesas neatitinka dalies Europos statistikos tobulinimui, rengimui ir sklaidai keliamų reikalavimų. Todėl yra rizika, kad dalies institucijų rengiama ir Eurostatui teikiama Europos statistika gali būti patikima tik iš dalies, nes nevisiškai įgyvendinami tikslumo, patikimo, suderinamumo, palyginamumo ir kt. principai (1 skyrius).

2. Valstybinė miškų tarnyba rengia statistinę informaciją, tačiau jos nuostatuose ši funkcija aiškiai neapibrėžta (1 skyrius).
3. Statistikos departamento, kaip institucijos, atsakingos už visos veiklos, susijusios su Europos statistikos tobulinimu, rengimu ir sklaida, koordinavimą nacionaliniu lygmeniu, ir audituotų institucijų nuomonės dėl joms taikytinų priemonių aktualumo, įgyvendinant Kodekso principus, skiriasi, todėl audituotos institucijos įgyvendino tik dalį Statistikos departamento pateiktų rekomendacijų. Yra rizika, kad ir likusiose neaudituotose, Europos statistinę informaciją rengiančiose institucijose, Kodekso principai gali būti įgyvendinami iš dalies (2 skyrius).
4. Nors Statistikos departamentas sudarė Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimo oficialiąją statistiką tvarkančiose įstaigose darbo grupę ir pasirašė susitarimus dėl oficialiosios statistikos organizavimo, kokybės užtikrinimo ir sklaidos, tačiau minėti veiksmai nepakankami, kad Kodekso principai būtų įgyvendinti Europos statistiką rengiančiose institucijose (2 skyrius).

¹³ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, 2009-03-11, 11 str.

¹⁴ Principų įgyvendinimo vertinimas: įgyvendinta ne mažiau kaip 85 proc. principo kriterijų – įgyvendinta; įgyvendinta nuo 50 iki 85 proc. principo kriterijų – iš dalies įgyvendinta; įgyvendinta nuo 15 iki 50 proc. principo kriterijų – iš dalies neįgyvendinta; įgyvendinta iki 15 proc. principo kriterijų – neįgyvendinta.

¹⁵ Atkreipiame dėmesį, kad institucijoms, kurioms statistinės informacijos rengimas nėra pagrindinė veikla, dalis principų yra nepritaikomi ir neaktualūs. Statistikos departamento nuomone, dėl atliekamų statistinių tyrimų pobūdžio, principai institucijai neaktualūs, nes statistinei informacijai parengti institucija naudoja tik registruose esančią informaciją.

¹⁶ Žr. 15 išnašą.

¹⁷ Žr. 15 išnašą.

REKOMENDACIJOS

Siekdami, kad Lietuvoje rengiama ir Eurostatui teikiama Europos statistika būtų patikima ir visuomenė ja pasitikėtų, rekomenduojame:

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

1. Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo Valstybinėje miškų tarnyboje priemonės ir būdus (1 išvada).
2. Papildyti Valstybinės miškų tarnybos nuostatus statistinės informacijos rengimo ir skelbimo funkcija (2 išvada).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

3. Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo Lietuvos darbo biržoje priemonės ir būdus (1 išvada).

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai

4. Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo Higienos institute priemonės ir būdus (1 išvada).

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

5. Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo Migracijose departamente priemonės ir būdus (1 išvada).

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

6. Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centre priemonės ir būdus (1 išvada).

Atsižvelgdami į tai, kad Lietuvos statistikos departamentas atsakingas už visos veiklos, susijusios su Europos statistikos tobulinimu, rengimu ir sklaida, koordinavimą nacionaliniu lygmeniu, rekomenduojame:

Lietuvos statistikos departamentui

7. Apie audito „Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimas Lietuvoje“ rezultatus informuoti Europos statistinę informaciją rengiančias ir teikiančias institucijas, kuriose šis auditas nebuvo atliekamas (1 išvada).
8. Imtis papildomų priemonių, kurios padėtų Europos statistinę informaciją rengiančioms ir teikiančioms institucijoms įgyvendinti Kodekso principus (2, 3 išvados).

Rekomendacijų įgyvendinimo planas pateiktas ataskaitos 5 priede.

ĮŽANGA

Statistinė informacija parengiama apdorojus duomenis, gautus iš respondentų, tvarkomųjų, organizacinių dokumentų, registrų ir informacinių sistemų. Statistiniai duomenys leidžia parengti statistinę informaciją apie gyventojų skaičių, amžių, aplinkosauginę ir ekonominę šalies būklę ir kt. Ši informacija naudojama priimant politinius ir ekonominius sprendimus. Todėl svarbu, kad statistinė informacija būtų aktuali, patikima ir pateikta laiku.

Europos Sąjungos statistikos tarnyba (Eurostatas) buvo įkurta 1953 m., siekiant patenkinti Europos Sąjungos pirmakės – Europos anglių ir plieno bendrijos – statistinės informacijos poreikius. Šiuo metu Eurostatas skelbia oficialius suderintus Europos Sąjungos, euro zonos, Europos ekonomikos statistinius rodiklius ir pateikia palyginamą, patikimą ir objektyvią kintančios Europos panoramą¹⁸.

Statistinių duomenų ir informacijos turinį, surinkimo šaltinius, perdavimo taisykles ir terminus nustato ir jų laikytis įpareigoja Europos Sąjungos reglamentai, direktyvos, sprendimai¹⁹.

Siekiant, kad statistinė informacija Europoje būtų rengiama, platinama ir tobulinama vadovaujantis bendrais principais, Europos Parlamentas ir Taryba 2009 m. priėmė reglamentą dėl Europos statistikos²⁰. Reglamentas yra pagrindinis dokumentas, kuriuo vadovaujantis rengiama Europos statistika. Reglamente nustatyti šeši pagrindiniai principai²¹ ir septyni kokybės vertinimo kriterijai, kurie turėtų padėti užtikrinti tinkamą Europos statistikos rengimo procesą. Šie principai ir kriterijai detalizuojami Europos statistikos praktikos kodekse²².

Lietuvos statistikos įstatymas yra pagrindinis nacionalinis teisės aktas, kuris reglamentuoja oficialiosios statistikos organizavimo bendruosius principus ir valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų teises ir pareigas tvarkant bei naudojant statistinius duomenis²³.

Statistikos departamentas kiekvienais metais rengia Oficialiosios statistikos darbų programą²⁴ (toliau – OSDP). OSDP nurodoma už statistinio darbo (tyrimo) atlikimą atsakinga institucija, darbo pavadinimas, atlikimo periodiškumas, būdas ir rezultatų pateikimo laikas. Oficialiaja statistika laikoma tik ta statistinė informacija, kuri yra parengta pagal OSDP.

Institucijų, dalyvaujančių kasmet rengiant OSDP, skaičius kinta dėl atliekamų statistinių darbų (tyrimų) periodiškumo (kas dvejus, penkerius metus) ir dėl valstybės institucijų funkcijų pertvarkymo (pvz., Lietuvos bankas nuo 2012 m. perėmė Vertybinių popierių komisijos ir Draudimo priežiūros komisijos funkcijas) (žr. 1 lentelę).

¹⁸ Oficialiosios statistikos portalas, ES statistikos tarnyba (Eurostatas). [Žiūrėta 2013-08-08] Prieiga per internetą <http://osp.stat.gov.lt/es-statistikos-tarnyba-eurostatas>.

¹⁹ Europos Komisijos metinė statistikos darbų 2012 m. programa. [Žiūrėta 2013-04-10] Prieiga per internetą http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/pgp_ess/0_DOCS/estat/AWP_2012.pdf.

²⁰ 2009-03-11 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, 1, 2 str.

²¹ Ten pat, 2 str. 1 d.

²² Europos statistikos praktikos kodeksas, priimtas Statistikos programų komiteto 2005-02-24 (pakeistas Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28). [Žiūrėta 2013-03-12] Prieiga per internetą http://osp.stat.gov.lt/documents/29256/38310/Kodeksas_LT.pdf/b78162ba-9353-4188-8c2e-e0fb0a9c075f.

²³ Lietuvos Respublikos statistikos įstatymas, 1993-10-12 Nr. I-270 (1999-12-23 įstatymo Nr. VIII-1511 redakcija su vėlesniais pakeitimais), 1 str.

²⁴ Ten pat, 7 str. 2 d.

1 lentelė. Oficialiosios statistikos rengėjai Lietuvoje

Metai	Statistikos departamento statistinių darbų (tyrimų) skaičius	Kitos statistiką rengiančios institucijos	
		Institucijų skaičius	Statistinių darbų (tyrimų) skaičius
2010	242	40	151
2011	236	38	145
2012	208	37	136
2013	211	33	122

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal atitinkamų metų OSDP

Atliekant OSDP numatytus statistinius darbus (tyrimus), duomenys renkami naudojant tiesiogines gyventojų ir ūkio subjektų apklausas ir registrų ir informacinių sistemų duomenis.

Apie 74 proc. pagal OSDP parengtos statistinės informacijos teikiama Europos institucijoms.

Audito metu vertinome Kodekso principų įgyvendinimą Statistikos departamente ir penkiose Europos statistiką rengiančiose institucijose – VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centre, Higienos institute, Migracijos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos darbo biržoje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Valstybinėje miškų tarnyboje (institucijų atrankoje taikyti kriterijai detaliau aprašyti 1 priede). Šios institucijos kartu su Statistikos departamentu parengia ir Europos institucijoms pateikia apie 81 proc. visos statistinės informacijos.

Statistikos departamentas parengia apie 70 proc., penkios nagrinėtos statistinę informaciją rengiančios institucijos – apie 11 proc. (žr. 2 lentelę) Lietuvos teikiamos statistinės informacijos Europos institucijoms. Todėl labai svarbu, kad visos Europos statistinę informaciją rengiančios institucijos vadovautųsi Reglamento principais, kurie detalizuoti Kodekse.

2 lentelė. Statistinės informacijos teikimas Europos institucijoms 2012 m.

Statistiką rengiančios institucijos	Statistinių darbų (tyrimų), kurių duomenis teikia Europos institucijoms, skaičius	Lietuvos teikiamos statistinės informacijos Europos institucijoms dalis, proc.
Statistikos departamentas	176	70
5 audituotos institucijos	28	11
18 likusių institucijų	49	19
Iš viso	253	

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal OSDP

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad visi mums pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos tiksliai atitinka originalus.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus²⁵ ir Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus²⁶.

Audito metu naudoti pagrindiniai duomenų rinkimo ir vertinimo metodai pateikti 1 priede.

²⁵ Patvirtinta Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 (2012-06-28 įsakymo Nr. V-171 redakcija).

²⁶ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito įgyvendinimo gairės“ ir 3100-asis TAAIS „Veiklos audito gairės: pagrindiniai principai“ (<http://www.vkontrolė.lt/page.aspx?id=350>).

AUDITO REZULTATAI

Institucijos statistinę informaciją rengia naudodamosi įvairiais duomenų rinkimo būdais ir duomenų šaltiniais: Statistikos departamentas, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras ir Higienos institutas vykdo tiesiogines gyventojų ir ūkio subjektų apklausas ir naudoja registruose ir informacinėse sistemose sukauptus duomenis; Migracijos departamentas, Lietuvos darbo birža, Valstybinė miškų tarnyba naudoja savo valdomuose registruose ir informacinėse sistemose sukauptus duomenis. Tačiau ne visų audituotų institucijų nuostatuose (įstatuose) statistinės informacijos rengimo funkcija yra aiškiai apibrėžta.

Higienos instituto, Migracijos departamento ir Valstybinės miškų tarnybos nuostatuose nėra aiškiai nurodyta, kad šios institucijos rengia statistinę informaciją, tačiau ją rengti ir teikti įpareigoja kiti teisės aktai²⁷.

Rengiant audito ataskaitą Valstybinė miškų tarnyba pateikė nuomonę, kad statistinės informacijos rengimo funkcija turi būti nustatyta šios institucijos nuostatuose. Aplinkos ministerija sutinka šia funkcija papildyti Valstybinės miškų tarnybos nuostatus. Tai, kad ši funkcija neaiškiai apibrėžta kitų audituotų institucijų nuostatuose, nėra kliūtis joms rengti ir teikti statistinę informaciją.

Atlikę audito procedūras, nustatėme šias su Kodekso principų įgyvendinimu susijusias problemas:

- Penkiose audituotose statistinę informaciją rengiančiose institucijose (iš šešių) Kodekso principai nevisiškai įgyvendinami (žr. 1 skyrių);
- Kodekso principų įgyvendinimo priežiūra statistinę informaciją rengiančiose institucijose (išskyrus Statistikos departamentą) yra nepakankama (žr. 2 skyrių).

1. PENKIOS AUDITUOTOS INSTITUCIJOS (IŠ ŠEŠIŲ) KODEKSO PRINCIPUS ĮGYVENDINA IŠ DALIES

Kodeksą sudaro 3 sritys, kurios apima 15 principų:

- 1-oji sritis „Institucinė aplinka“ – 1–6 principus;
- 2-oji sritis „Statistikos rengimo procesai“ – 7–10 principų;
- 3-ioji sritis „Statistikos rezultatai“ – 11–15 principų.

Kiekvieną principą detalizuoja nuo 3 iki 9 kriterijų. Kodekso principų įgyvendinimo institucijose vertinimą atlikome, vadovaudamiesi Principų taikymo gerosios praktikos pavyzdžiais, pateiktais

²⁷ Lietuvos Respublikos statistikos įstatymas, 1993-10-12 Nr. I-270 (1999-12-23 įstatymo Nr. VIII-1511 redakcija su vėlesniais pakeitimais), 2 str. 1 ir 10 d.; Lietuvos statistikos departamento generalinio direktoriaus 2012-12-31 įsakymas Nr. DĮ-267 „Dėl oficialiosios statistikos 2013 metų darbų programos patvirtinimo“.

Kokybės užtikrinimo gairėse²⁸, kurios leidžia stebėti Kodekso įgyvendinimą²⁹. Šiose Gairėse nurodytos Kodekso 4, 7–15 principų kriterijų įgyvendinimo priemonės, kurias taiko kitų šalių statistikos institucijos.

Kadangi Kokybės užtikrinimo gairėse numatytos 10-ies Kodekso principų įgyvendinimo priemonės, todėl audito metu vertinome šių principų įgyvendinimą (žr. 2 pav.):

- 1-osios srities 4-ojo principo;
- 2-osios srities 7–10-ojo principų;
- 3-iosios srities 11–15-ojo principų.

Kodekse numatyti 53 kriterijai šiems principams įgyvendinti. Kriterijų įgyvendinimą detalizuoja 222 gerosios praktikos taikymo priemonės (toliau – priemonės).

2 pav. Vertinimui atrinkti Kodekso principai

KODEKSAS		GAIRĖS
Sritis	Principų detalizavimas	
Institucinė aplinka	1. Profesinis nepriklausomumas	8 kriterijai, priemonės nenumatytos
	2. Įgaliojimas rinkti duomenis	3 kriterijai, priemonės nenumatytos
	3. Išteklių atitikimas	4 kriterijai, priemonės nenumatytos
	4. Įsipareigojimas dėl kokybės	4 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 22 priemonės
	5. Statistinių duomenų konfidencialumas	6 kriterijai, priemonės nenumatytos
	6. Nešališkumas ir objektyvumas	8 kriterijai, priemonės nenumatytos
Statistikos rengimo procesai	7. Tinkama metodika	7 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 24 priemonės
	8. Tinkamos statistinės procedūros	9 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 41 priemonė
	9. Neperdėta našta respondentams	6 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 31 priemonė
	10. Sąnaudų efektyvumas	4 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 17 priemonių
Statistikos rezultatai	11. Reikalingumas	3 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 14 priemonių
	12. Tikslumas ir patikimumas	3 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 12 priemonių
	13. Savalaikiškumas ir punctualumas	5 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 15 priemonių
	14. Suderinamumas ir palyginamumas	5 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 16 priemonių
	15. Prieinamumas ir aiškumas	7 kriterijų įgyvendinimą užtikrina 30 priemonių

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą ir Kokybės užtikrinimo gaires

Vertindami principų įgyvendinimą institucijose, vadovavomės ISO standarte³⁰ pateikta vertinimo skale, todėl, jei:

- įgyvendinta ne mažiau kaip 85 proc. principo kriterijų, laikėme, kad principai įgyvendinti;
- įgyvendinta nuo 50 iki 85 proc. principo kriterijų, – iš dalies įgyvendinti;
- įgyvendinta nuo 15 iki 50 proc. principo kriterijų, – iš dalies neįgyvendinti;
- įgyvendinta iki 15 proc. principo kriterijų, – neįgyvendinti.

²⁸ Europos statistikos sistemos kokybės užtikrinimo gairės (Quality Assurance Framework of the European statistical system), priimtose Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28 (atnaujintos 2012-11-22). [Žiūrėta 2013-04-02] Prieiga per internetą http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/QAF_2012/EN/QAF_2012-EN.PDF.

²⁹ Europos statistikos praktikos kodeksas, priimtas Statistikos programų komiteto 2005-02-24 (pakeistas Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28). [Žiūrėta 2013-03-12] Prieiga per internetą http://osp.stat.gov.lt/documents/29256/38310/Kodeksas_LT.pdf/b78162ba-9353-4188-8c2e-e0fb0a9c075f, preambulė, 2 psl.

³⁰ COBIT Self-assessment Guide: Using COBIT 4.1, 2011 m.

Vertinimo kriterijai buvo suderinti su audituojamais subjektais.

Atlikę vertinimą atrinktose institucijose nustatėme, kad Statistikos departamente Kodekso principai iš esmės yra įgyvendinami. Tačiau kitose statistinę informaciją rengiančiose institucijose Kodekso principai įgyvendinami nevisiškai.

1.1. Neužtikrinama, kad Kodekso srities „Institucinė aplinka“ 4-asis principas būtų įgyvendinamas

Kodekso sritis „Institucinė aplinka“ apima 1–6 principus. Audito metu nevertinome visų šios srities principų įgyvendinimo, kadangi tik 4 principo „Įsipareigojimas dėl kokybės“ įgyvendinimas detalizuotas Kokybės užtikrinimo gairėse.

4 principas „**Įsipareigojimas dėl kokybės**“ numato, kad statistikos institucijos turi užtikrinti kokybę, sistemingai ir reguliariai stebėti, vertinti savo privalumus ir trūkumus, siekti nuolat tobulinti procesų ir produktų kokybę³¹. Principui įgyvendinti numatyti 4 kriterijai, kurių įgyvendinimą detalizuoja 22 priemonės, tokios kaip – „parengti kokybės valdymo taisykles, reguliariai peržiūrėti statistinius rezultatus, pasitelkti išorės ekspertus“ ir kt. (žr. 3 pav.)

3 pav. 4 principo detalizavimas.

4. Įsipareigojimas dėl kokybės.

- 4.1. Kokybės politika yra apibrėžta ir skelbiama. Nustatyta kokybės valdymo organizacinė struktūra ir priemonės.
- 4.2. Nustatytos statistinės informacijos rengimo kokybės planavimo ir stebėsenos procedūros.
- 4.3. Produktų kokybę reguliariai stebima, vertinama, atsižvelgiant į kokybės kriterijų suderinimo galimybes, o jos atitiktis Europos statistikos kokybės kriterijams pristatoma ataskaitose.
- 4.4. Atliekama reguliari ir išsami pagrindinių statistinių rezultatų peržiūra, prireikus pasitelkiami ir išorės ekspertai.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatėme, kad 4-asis principas iš esmės neįgyvendinamas dviejose institucijose (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Kodekso 4-ojo principo įgyvendinimas audituotose institucijose

Principas	Statistikos departamentas	VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba
4. Įsipareigojimas dėl kokybės	✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓	✓✓	✓	✓

Paaiškinimai: ✓✓✓✓ – įgyvendinta, ✓✓✓ – iš dalies įgyvendinta, ✓✓ – iš dalies neįgyvendinta, ✓ – neįgyvendinta.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal audito metu surinktus duomenis

Migracijos departamentas ir Valstybinė miškų tarnyba šio principo neįgyvendina, Darbo birža ir Higienos institutas šio principo iš dalies neįgyvendina. 4-ąjį principą įgyvendina tik VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras.

³¹ Europos statistikos praktikos kodeksas, priimtas Statistikos programų komiteto 2005-02-24 (pakeistas Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28). [Žiūrėta 2013-03-12] Prieiga per internetą http://osp.stat.gov.lt/documents/29256/38310/Kodeksas_LT.pdf/b78162ba-9353-4188-8c2e-e0fb0a9c075f, 4 principas „Įsipareigojimas dėl kokybės“, 3 psl.

Pavyzdys

4.1. kriterijus numato, kad institucijose būtų nustatytos kokybės taisyklės, kuriose būtų nurodyta, kaip statistikos rengimo procese užtikrinti tinkamą kokybės valdymą. Migracijos departamente, Darbo biržoje ir Valstybinėje miškų tarnyboje taisyklės nenustatytos. Šio principo vieno kriterijaus įgyvendinimas daro įtaką kitiems kriterijams. Kadangi minėtose institucijose kokybės taisyklės nenustatytos, todėl neįgyvendinamas ir kitas kriterijus – 4.3. kriterijus. Jis numato, kad statistikos produktų kokybė būtų reguliariai stebima, vertinama, atsižvelgiant į kokybės kriterijų suderinimo galimybes, o jos atitiktis Europos statistikos kokybės kriterijams pristatoma ataskaitose, institucijose turėtų būti sudarytas kokybės peržiūrų planas ar atitinkama procedūra.

Kokybės taisyklių, ataskaitų ar kitos statistikos vartotojams skirtos informacijos apie statistikos kokybę skelbimas, vartotojų nuomonės tyrimai ir kitos priemonės prisidėtų prie kokybiškos Europos statistikos rengimo. Todėl šios priemonės turėtų būti įgyvendinamos visose statistinę informaciją rengiančiose institucijose.

1.2. Vykdomos ne visos Kodekso srities „Statistikos rengimo procesai“ principų įgyvendinimo priemonės

Kodekso sritis „Statistikos rengimo procesai“ apima 7–10 principus. Šioje srityje numatyta, kad statistikos institucijos, organizuodamos statistinius tyrimus, rinkdamos, tvarkydamos statistinius duomenis ir platindamos Europos statistiką, turi griežtai laikytis Europos ir kitų tarptautinių standartų, nurodymų ir taikyti gerąją praktiką. Pasitikėjimą statistika didina tinkamas ir efektyvus valdymas. Pagrindiniai aspektai yra tinkama metodologija, tinkamos statistinės procedūros, neperdėta našta respondentams ir sąnaudų efektyvumas³².

Audito metu nustatėme, kad šios srities principus penkios audituotos institucijos iš dalies įgyvendina (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Kodekso 7–10 principų įgyvendinimas audituotose institucijose

Principas	Statistikos departamentas	VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba
7. Tinkama metodika	✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓
8. Tinkamos statistinės procedūros ³³	✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓
9. Neperdėta našta respondentams ³⁴	✓✓✓✓	✓✓✓✓	–	✓✓✓	–	–
10. Sąnaudų efektyvumas	✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓

Paiškinimas: ✓✓✓✓ – įgyvendinta, ✓✓✓ – iš dalies įgyvendinta, ✓✓ – iš dalies neįgyvendinta, ✓ – neįgyvendinta, – – neaktualu.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal audito metu surinktus duomenis

³²Ten pat, 4 psl.

³³ Statistikos departamento nuomone, 4 kriterijai (8.2–8.5) aktualūs tik institucijoms, kurios atlieka statistinius tyrimus.

³⁴ Statistikos departamento nuomone, principas taikomas tik iš respondentų statistinius duomenis renkančioms institucijoms

7-asis principas „**Tinkama metodika**“ numato, kad Kokybiška statistika grindžiama tinkama metodika. Tam reikalingos atitinkamos priemonės, procedūros ir profesinė patirtis. Principui įgyvendinti numatyti 7 kriterijai, kuriuos detalizuoja 24 priemonės. Siekiant, kad principas būtų įgyvendintas, turi būti nustatytos procedūros, užtikrinančios, kad visose statistikos institucijose būtų taikomos vienodos standartinės sąvokos, apibrėžtys ir klasifikatoriai. Nacionalinės klasifikavimo sistemos turi būti tiksliai suderintos su atitinkamomis Europos sistemomis (žr. 4 pav.).

4 pav. 7 principo detalizavimas.

7. Tinkama metodika.

- 7.1. Europos statistikos metodinis pagrindas atitinka Europos ir kitus tarptautinius standartus, nurodymus ir gerąją praktiką.
- 7.2. Nustatytos procedūros, užtikrinančios, kad visose statistikos institucijose būtų bendrai taikomos standartinės sąvokos, apibrėžtys ir klasifikatoriai.
- 7.3. Verslo registras ir sąrašai gyventojų tyrimams reguliariai peržiūrimi ir prireikus tikslinami, siekiant užtikrinti aukštą kokybę.
- 7.4. Nacionalinės klasifikavimo sistemos tiksliai suderintos su atitinkamomis Europos sistemomis.
- 7.5. Įdarbinami atitinkamų studijų programų absolventai.
- 7.6. Statistikos institucijos įgyvendina nuolatinio darbuotojų kvalifikacijos kėlimo (mokymo) politiką.
- 7.7. Bendradarbiaujama su mokslo bendruomene, siekiant tobulinti metodiką taikomų metodų efektyvumą ir skatinti diegti geresnes priemones.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatyta, kad VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras 7-ąjį principą įgyvendina, Higienos institutas, Darbo birža ir Valstybinė miškų tarnyba šį principą iš dalies įgyvendina, o Migracijos departamentas – iš dalies neįgyvendina.

Pavyzdys

7.2 kriterijus reikalauja, kad būtų nustatytos procedūros, užtikrinančios, kad visose statistikos institucijose būtų bendrai taikomos standartinės sąvokos, apibrėžtys ir klasifikatoriai. Viena iš priemonių šiam kriterijui įgyvendinti – tai sukurti metodologinę infrastruktūrą, padalinius, komitetus ar kt., kurie nustatytų metodikas, stebėtų jų įgyvendinimą ir tvirtintų (vertintų) rezultatus.

Nustatėme, kad Migracijos departamentas, Valstybinė miškų tarnyba, Higienos institutas šios priemonės neįgyvendina.

8-asis principas „**Tinkamos statistinės procedūros**“ numato, kad statistika būtų kokybiška, ji turi būti pagrįsta tinkamomis statistinėmis procedūromis nuo duomenų surinkimo iki jų tinkamumo patvirtinimo. Principui įgyvendinti numatyti 9 kriterijai, kuriuos detalizuoja 41 priemonė. Įgyvendinant principą statistinių duomenų rinkimas, įvedimas ir kodavimas turi būti reguliariai stebimas ir prireikus koreguojamas. Tikslinimai atliekami pagal nustatytas standartines ir skaidrias procedūras (žr. 5 pav.). Statistikos departamento nuomone, šio principo 4 kriterijai iš 9 (8.2 – 8.5) aktualūs tik institucijoms, kurios atlieka statistinius tyrimus.

5 pav. 8 principo detalizavimas.**8. Tinkamos statistinės procedūros.**

- 8.1. Tais atvejais, kai Europos statistika grindžiama administraciniais duomenimis, administravimo tikslams vartojamos apibrėžty ir sąvokos yra artimos toms, kurios naudojamos statistikos tikslams.
- 8.2. Atliekant statistinius tyrimus, prieš pradėdant rinkti duomenis, klausimynai yra sistemingai testuojami.
- 8.3. Statistinio tyrimo planas, imties rinkimas ir įverčių skaičiavimo metodai yra pagrįsti ir reguliariai peržiūrimi, prireikus koreguojami arba atnaujinami.
- 8.4. Statistinių duomenų rinkimas, įvedimas ir kodavimas yra reguliariai stebimi ir prireikus koreguojami.
- 8.5. Taikomi tinkami redagavimo ir praleistų reikšmių įrašymo metodai yra reguliariai peržiūrimi, prireikus koreguojami arba atnaujinami.
- 8.6. Tikslinimai atliekami pagal standartines, nustatytas ir skaidrias procedūras.
- 8.7. Statistikos institucijos dalyvauja kuriant administracinių duomenų šaltinius, kad administraciniai duomenys būtų tinkamesni statistikos tikslams.
- 8.8. Su administracinių duomenų valdytojais sudaromos sutartys, įpareigojančios juos užtikrinti duomenų tinkamumą statistikos tikslams.
- 8.9. Statistikos institucijos bendradarbiauja su administracinių duomenų valdytojais, kad būtų užtikrinta duomenų kokybė.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatyta, kad VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras 8-ąjį principą įgyvendina, Higienos institutas, Darbo birža ir Valstybinė miškų tarnyba iš dalies įgyvendina, Migracijos departamentas – iš dalies neįgyvendina (žr. 4 lentelę).

Pavyzdys

8.4 kriterijus reikalauja, kad statistinių duomenų rinkimas, įvedimas ir kodavimas būtų reguliariai stebimas ir prireikus koreguojamas. Šis tikslas gali būti pasiektas rengiant mokymus klausėjams, periodiškai stebint duomenų rinkimo būdus, peržiūrint automatinius kodavimo metodus, sukuriant kokybės rodiklius, susietus su duomenų rinkimu ir kodavimu, teikiant pagalbą respondentams ir kt. VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras šias priemones įgyvendina.

8.5 kriterijus numato, kad taikomi tinkami redagavimo ir praleistų reikšmių įrašymo metodai yra reguliariai peržiūrimi, prireikus koreguojami arba atnaujinami. Viena iš priemonių įgyvendinant kriterijų yra redagavimo ir praleistų reikšmių įrašymo analizė. Ši analizė atliekama kaip duomenų rinkimo kokybės vertinimo dalis. VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras ir Higienos institutas tokios analizės neatlieka.

9-asis principas „**Neperdėta našta respondentams**“ numato, kad statistinės atskaitomybės našta yra proporcinga naudotojų poreikiams ir nėra pernelyg didelė respondentams. Statistikos institucijos turi stebėti statistinės atskaitomybės našta ir numatyti tikslus jai nuolat mažinti³⁵. Principui įgyvendinti numatyti 6 kriterijai, kuriuos detalizuoja 31 priemonė. Įgyvendinant šį principą statistinės atskaitomybės našta turi būti kuo tolygiau paskirstoma statistinio tyrimo populiacijai. Kada tik galima, reikia naudoti registruose ir informacinėse sistemose sukauptą informaciją, kad būtų išvengta prašymo teikti duomenis kartojimosi, o statistikos institucijos turi keistis duomenimis, kad išvengtų statistinių tyrimų kartojimosi (žr. 6 pav.). Statistikos departamento nuomone, principas taikomas tik iš respondentų statistinius duomenis renkančioms institucijoms.

³⁵ Europos statistikos praktikos kodeksas, priimtas Statistikos programų komiteto 2005-02-24 (pakeistas Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28). [Žiūrėta 2013-03-12] Prieiga per internetą http://osp.stat.gov.lt/documents/29256/38310/Kodeksas_LT.pdf/b78162ba-9353-4188-8c2e-e0fb0a9c075f, 5 p.

6 pav. 9 principo detalizavimas.

9. Neperdėta našta respondentams.

- 9.1. Europos statistikos reikmių apimtis ir detalumas yra tik tokie, kokie yra būtini.
- 9.2. Statistinės atskaitomybės našta yra kuo tolygiau paskirstoma tyrimo populiacijai.
- 9.3. Kuo daugiau verslo subjektų duomenų imama iš jų turimos apskaitos, šiam procesui palengvinti kuo plačiau naudojamos elektroninės priemonės.
- 9.4. Kada tik galima, naudojami administracinių duomenų šaltiniai, siekiant išvengti prašymo teikti duomenis kartojimosi.
- 9.5. Statistikos institucijos keičiasi duomenimis, siekdamos išvengti tyrimų pasikartojimo.
- 9.6. Siekdamos sumažinti statistinės atskaitomybės našta, statistikos institucijos skatina taikyti priemones, leidžiančias susieti kelis duomenų šaltinius.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatyta, kad VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras 9-ąjį principą įgyvendina, Higienos institutas – iš dalies įgyvendina. Valstybinė miškų tarnyba, Darbo birža ir Migracijos departamentas informacijai parengti naudoja vien tik registų duomenis, todėl 9-asis principas institucijoms neaktualus (žr. 4 lentelę).

Pavyzdys

9.5 kriterijus numato, kad respondentams tenkanti atskaitomybės našta būtų matuojama periodiškai. Higienos institutas nurodė, kad neturi formulės, kaip apskaičiuoti respondentams tenkančią našta, tačiau stengiasi mažinti renkamos informacijos kiekį (mažinti pildomų laukelių kiekį klausimynuose, peržiūri klausimynus ir kt.), VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras kasmet pateikia klausimyną respondentams, kad įvertintų jų sugaištą laiką statistiniams duomenims rengti ir ataskaitai pildyti.

10-asis principas „**Sąnaudų efektyvumas**“ reikalauja, kad statistikos institucijos išteklius naudotų efektyviai³⁶. Principui įgyvendinti numatyti 4 kriterijai, kuriuos detalizuoja 17 priemonių. Įgyvendinant šį principą, vidinėmis ir nepriklausomomis išorinėmis priemonėmis turi būti stebima, kaip statistikos institucijos naudoja išteklius. Aktyviai stengiamasi plačiau naudoti registruose ir informacinėse sistemose sukauptus duomenis statistikos tikslams ir taip rečiau taikyti tiesioginius tyrimus, įgyvendinti standartizuotus sprendimus, siekiant didinti veiklos efektyvumą ir našumą (žr. 7 pav.).

7 pav. 10 principo detalizavimas.

10. Sąnaudų efektyvumas.

- 10.1. Vidinėmis ir nepriklausomomis išorinėmis priemonėmis stebima, kaip statistikos institucija naudoja išteklius.
- 10.2. Duomenims rinkti ir apdoroti, statistinei informacijai skleisti kuo plačiau naudojamos informacinės ir ryšių priemonės.
- 10.3. Aktyviai stengiamasi plačiau naudoti administracinius duomenis statistikos tikslams ir taip rečiau taikyti tiesioginius tyrimus.
- 10.4. Statistikos institucijos skatina ieškoti ir įgyvendina veiklos efektyvumą ir našumą didinančius standartizuotus sprendimus.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatyta, kad VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras 10-ąjį principą įgyvendina, Higienos institutas – iš dalies įgyvendina, Valstybinė miškų tarnyba, Darbo birža ir Migracijos departamentas – iš dalies neįgyvendina (žr. 4 lentelę).

³⁶ Ten pat, 5 psl.

Pavyzdys

10.4. kriterijus numato, kad statistikos institucijos skatina ir įgyvendina standartizuotus sprendimus, didinančius efektyvumą ir veiksmingumą. Siekiant šio kriterijaus įgyvendinimo, statistikos institucijos turėtų parengti standartų įdiegimo ar tobulinimo strategiją. Migracijos departamentas, Valstybinė miškų tarnyba, Darbo birža ir Higienos institutas tokios strategijos neturi. VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro strateginiuose veiklos planuose numatyta įdiegti kokybės vadybos sistemą, atitinkančią standarto ISO 9001 ir duomenų saugumo standarto ISO/IEC 27001:2005 reikalavimus.

Tinkama metodologija, statistinės procedūros, neperdėta našta respondentams ir sąnaudų efektyvumas didina pasitikėjimą statistika. Todėl priemonės, didinančios pasitikėjimą statistika ir leidžiančios veikti efektyviausiu būdu, turėtų būti įgyvendinamos visose statistinę informaciją rengiančiose institucijose.

1.3. Vykdomos ne visos Kodekso srities „Statistikos rezultatai“ principų įgyvendinimo priemonės

Kodekso sritis „Statistikos rezultatai“ apima 11–15 principus. Šioje srityje numatyta, kad rengiama statistika turi tenkinti vartotojų – Europos institucijų, valdžios, mokslo įstaigų, verslo ir visuomenės – poreikius, atitikti Europos kokybės standartus³⁷.

Audito metu nustatėme, kad šios srities principų įgyvendinimas kitose institucijose nerezultatyvus (žr. 5 lentelę). Iš penkių principų geriausiai įgyvendinamas 13 principas „Savalaikiškumas ir punctualumas“, kiti principai dažniausiai iš dalies neįgyvendinami.

5 lentelė. Kodekso 11-15 principų įgyvendinimas audituotose institucijose

Principas	Statistikos departamentas	VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba
11. Reikalingumas	✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓	✓✓	✓	✓✓
12. Tikslumas ir patikimumas ³⁸	✓✓✓✓	✓✓✓	–	✓✓✓	–	–
13. Savalaikiškumas ir punctualumas	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓
14. Suderinamumas ir palyginamumas	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓
15. Prienamumas ir aiškumas	✓✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓

Paaiškinimas: ✓✓✓✓ – įgyvendinta, ✓✓✓ – iš dalies įgyvendinta, ✓✓ – iš dalies neįgyvendinta, ✓ – neįgyvendinta, – – neaktuali.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal audito metu surinktus duomenis

11-asis principas „**Reikalingumas**“ numato, kad Europos statistika turi tenkinti naudotojų poreikius³⁹. Principui įgyvendinti numatyti 3 kriterijai, kuriuos detalizuoja 14 priemonių. Todėl norint, kad šis principas būtų įgyvendintas, institucijos turi nustatyti procedūras, kaip konsultuoti

³⁷ Ten pat, 5 psl.

³⁸ Statistikos departamento nuomone, taikoma priklausomai nuo institucijos atliekamų statistinių tyrimų pobūdžio

³⁹ Europos statistikos praktikos kodeksas, priimtas Statistikos programų komiteto 2005-02-24 (pakeistas Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28). [Žiūrėta 2013-03-12] Prieiga per internetą http://osp.stat.gov.lt/documents/29256/38310/Kodeksas_LT.pdf/b78162ba-9353-4188-8c2e-e0fb0a9c075f, 5 psl.

statistikos naudotojus, stebėti rengiamos statistikos reikalingumą ir faktinį jos naudojimą, atsižvelgti į naujus naudotojų poreikius ir kt. (žr. 8 pav.).

8 pav. 11 principo detalizavimas.

11. Reikalingumas.

- 11.1. Nustatytos procedūros, kaip konsultuoti naudotojus, stebėti rengiamos statistikos reikalingumą ir faktinį jos naudojimą bei atsižvelgti į naujus naudotojų poreikius ir prioritetus.
- 11.2. Prioritetiniai poreikiai įtraukiami į statistikos darbų programą.
- 11.3. Reguliariai stebima, kaip tenkinami naudotojų poreikiai, ir sistemingai imamasi reikiamų priemonių.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatyta, kad 11-ojo principo neįgyvendina Migracijos departamentas, o Darbo birža, Valstybinė miškų tarnyba ir Higienos institutas – iš dalies neįgyvendina, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras – įgyvendina (žr. 5 lentelę).

Pavyzdys

11.3 kriterijus nustato, kad turi būti reguliariai stebima, kaip tenkinami naudotojų poreikiai, ir sistemingai imamasi reikiamų priemonių. Įgyvendindamos jį institucijos turi vykdyti vartotojų nuomonės tyrimus, šiais tyrimais pagrįsti patobulinimus, įvertinti pagrindinių vartotojų nuomonę. Migracijos departamentas, Valstybinė miškų tarnyba, Higienos institutas ir Darbo birža minėtų priemonių neįgyvendina.

12-asis principas „**Tikslumas ir patikimumas**“ numato, kad Europos statistika turi tiksliai ir patikimai atspindėti tikrovę⁴⁰. Principui įgyvendinti numatyti 3 kriterijai, kuriuos detalizuoja 12 priemonių. Įgyvendindamos šį principą institucijos turi reguliariai peržiūrėti pirminius duomenis, tarpinius ir galutinius statistinius rezultatus ir patvirtinti jų tinkamumą, vertinti ir dokumentuoti paklaidas, reguliariai analizuoti tikslinimų rezultatus ir kt. (žr. 9 pav.).

9 pav. 12 principo detalizavimas.

12. Tikslumas ir patikimumas.

- 12.1. Pirminiai duomenys, tarpiniai rezultatai ir galutiniai statistiniai rezultatai reguliariai peržiūrimi ir patvirtinamas jų tinkamumas.
- 12.2. Imties ir su imtimi nesusijusios paklaidos įvertinamos ir sistemingai dokumentuojamos pagal Europos standartus.
- 12.3. Tikslinimų rezultatai reguliariai analizuojami, siekiant tobulinti statistikos rengimo procesus.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatėme, kad Higienos institutas 12-ojo principo iš dalies neįgyvendina, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras – iš dalies įgyvendina, Migracijos departamentas, Darbo birža ir Valstybinė miškų tarnyba statistinei informacijai parengti naudoja tik registrų duomenis, todėl šis principas institucijoms neaktualus (žr. 5 lentelę).

Pavyzdys

12.3 kriterijus nustato, kad, siekiant tobulinti statistikos rengimo procesus, statistikos tikslinimų rezultatai turi būti reguliariai analizuojami. Įgyvendindamos šį kriterijų institucijos turi parengti ir paskelbti statistinių rodiklių revizijos politiką, nurodant revizijų laiką, priežastis, pobūdį, mastą, kryptį. Statistikos departamento nuomone, kriterijus netaikomas institucijoms, kurios tvarko

⁴⁰ Ten pat, 5 p.

registrų duomenis ir jokių tikslinimų neatlieka. VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras ir Higienos institutas statistiniai informacijai parengti naudoja ne tik registruose esančią informaciją, tačiau dalies minėtų rodiklių revizijos politikos priemonių neįgyvendina. VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras yra patvirtinęs duomenų teikėjų teikiamų duomenų inspektavimo procedūros aprašą, tačiau aprašas nepaskelbtas viešai, taip pat neparengta revizijų politika. Higienos institutas neatlieka revizijų analizės, tačiau kitas priemones įgyvendina.

13-asis principas „**Savalaikiškumas ir punctualumas**“ numato, kad Europos statistika turi būti teikiama laiku ir skelbiama punctualiai. Principui įgyvendinti numatyti 5 kriterijai, kuriuos detalizuoja 15 priemonių. Įgyvendindamos šį principą institucijos turi nustatyti ir viešai paskelbti statistikos skelbimo laiką, iš anksto pranešti apie nukrypimą nuo skelbimo grafiko, nurodant priežastį ir naują skelbimo datą, statistikos periodiškumą kiek įmanoma labiau derinti su vartotojų poreikiais, skelbti išankstinius priimtino tikslumo rezultatus ir kt. (žr. 10 pav.).

10 pav. 13 principo detalizavimas.

13. Savalaikiškumas ir punctualumas.

- 13.1. Savalaikiškumas atitinka Europos ir kitus tarptautinius statistikos skelbimo standartus.
- 13.2. Nustatytas standartinis statistikos skelbimo laikas skelbiamas viešai.
- 13.3. Statistikos periodiškumas kuo labiau derinamas su naudotojų poreikiais.
- 13.4. Apie bet kokį nukrypimą nuo skelbimo grafiko pranešama iš anksto, nurodant priežastį ir naują skelbimo datą.
- 13.5. Kai tai naudinga, gali būti skelbiami išankstiniai priimtino tikslumo agreguoti rezultatai.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatėme, kad 13-ojo principo įgyvendinimo lygis yra geriausias iš šios srities Kodekso principų – institucijos statistinę informaciją skelbia teisės aktuose numatytu laiku, kuris pateikiamas institucijų interneto svetainėse, metiniuose veiklos planuose. Vartotojai konsultuojami teisės aktų nustatyta tvarka. Darbo birža, Valstybinė miškų tarnyba, Higienos institutas ir VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras šį principą įgyvendino iš dalies, o Migracijos departamentas – iš dalies neįgyvendino (žr. 5 lentelę).

Pavyzdys

13.1 kriterijus nustato, kad savalaikiškumas turi atitikti Europos ir kitus tarptautinius statistikos skelbimo standartus. Įgyvendindamos šį kriterijų institucijos turi parengti statistikos skelbimo kalendorius, stebėti nukrypimus, nusistatyti savalaikiškumo kokybės rodiklius, juos nuolatos stebėti ir analizuoti. Higienos institutas ir Darbo birža yra parengę statistikos skelbimo kalendorius, kitos audituotos institucijos vadovaujasi teisės aktais, kuriuose nustatyta statistinės informacijos skelbimo data. Tačiau penkiose audituotose institucijose savalaikiškumo kokybės rodikliai nenustatyti.

14-asis principas „**Suderinamumas ir palyginamumas**“ numato, kad turi būti užtikrintas statistikos darnumas laiko atžvilgiu ir palyginamumas pagal regionus ir šalis, kad būtų galima jungti ir kartu naudoti susijusius skirtingų šaltinių duomenis⁴¹. Principui įgyvendinti numatyti 5 kriterijai, kuriuos detalizuoja 16 priemonių. Įgyvendindamos šį principą institucijos turi reguliariai keistis informacija tarp Europos statistikos sistemos ir kitų statistikos sistemų, imtis priemonių, kad iš skirtingų šaltinių gauta ir skirtingo periodiškumo statistika būtų palyginama ir suderinama bei kt. (žr. 11 pav.).

⁴¹ Ten pat, 6 p.

11 pav. 14 principo detalizavimas.

14. Suderinamumas ir palyginamumas.

- 14.1. Statistika yra darni ir nuosekli (pvz., laikomasi aritmetinės ir apskaitos vienetų).
- 14.2. Tam tikro laikotarpio statistika yra palyginama.
- 14.3. Statistika rengiama remiantis bendrais aprėpties, apibrėžčių, stebėjimo vienetų standartais ir klasifikatoriais, taikomais įvairiems tyrimams ir duomenų šaltiniams.
- 14.4. Iš skirtingų šaltinių gauta ir skirtingo periodiškumo statistika yra palyginama ir suderinama.
- 14.5. Tarptautinis statistinių rodiklių palyginamumas Europos statistikos sistemoje užtikrinamas reguliariai keičianti informacija tarp Europos statistikos sistemos ir kitų statistikos sistemų. Metodinės studijos atliekamos glaudžiai bendradarbiaujant ES valstybėms narėms ir Eurostatui.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Audito metu nustatyta, kad Higienos institutas ir VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras 14-ąjį principą iš dalies įgyvendina, Migracijos departamentas, Darbo birža ir Valstybinė miškų tarnyba – iš dalies neįgyvendina (žr. 5 lentelę).

Pavyzdys

14.3 kriterijus nustato, kad statistika rengiama remiantis bendrais aprėpties, apibrėžčių, stebėjimo vienetų standartais ir klasifikatoriais, taikomais įvairiems tyrimams ir duomenų šaltiniams. Įgyvendindamos šį kriterijų institucijos turi nuolat vertinti apibrėžimų, vienetų ir klasifikacijų atitiktį standartams ir šį vertinimą pateikti kokybės ataskaitose ar kitoje statistikos vartotojams skirtoje informacijoje apie statistikos kokybę. Paaiškinti nukrypimus nuo apibrėžimų, vienetų ir klasifikacijų ir jų priežastis. Penkios audituotos institucijos šių vertinimų nerengia ir neskelbia kokybės ataskaitų ar kitos statistikos vartotojams skirtos informacijos apie statistikos kokybę.

15-asis principas „**Prieinamumas ir aiškumas**“ numato, kad Europos statistika būtų pateikiama nešališkai, aiškiai ir suprantamai, skelbiama tinkamai ir patogiai kartu su metaduomenimis ir komentarais⁴². Principui įgyvendinti numatyti 7 kriterijai, kuriuos detalizuoja 30 priemonių. Įgyvendindamos šį principą institucijos statistikai platinti turi naudoti šiuolaikines informacines ir ryšių priemones, taip pat, jei reikia, tradicinius spaudinius, metaduomenis dokumentuoti pagal standartizuotas metaduomenų sistemas, statistikos vartotojus informuoti apie statistikos rengimo procesų metodiką ir administracinių duomenų naudojimą bei apie statistinių rezultatų atitiktį Europos statistikos kokybės kriterijams ir kt. (žr. 12 pav.).

Audito metu nustatyta, kad Higienos institutas 15-ąjį principą iš dalies įgyvendina, o VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, Migracijos departamentas, Darbo birža ir Valstybinė miškų tarnyba – iš dalies neįgyvendina (žr. 5 lentelę). Visos institucijos geriausiai įgyvendino 15.2 kriterijų, kuris nustato, kad statistikai skleisti naudojamos šiuolaikinės informacinės ir ryšių priemonės, kadangi surinktą statistinę informaciją skelbia interneto puslapiuose. Tačiau 15.7 kriterijaus neįgyvendina nė viena institucija.

⁴² Ten pat, 6 p.

12 pav. 15 principo detalizavimas.

15. Prieinamumas ir aiškumas.

- 15.1. Statistika ir susiję metaduomenys pateikiami ir saugomi taip, kad statistiką būtų lengviau tinkamai interpretuoti ir prasmingai lyginti.
- 15.2. Statistikai skleisti naudojamos šiuolaikinės informacinės ir ryšių priemonės, taip pat, jei reikia, tradiciniai spaudiniai.
- 15.3. Jei įmanoma, rengiamos analizės pagal naudotojų užklausas ir apie tai informuojama viešai.
- 15.4. Prieiga prie mikroduomenų suteikiama mokslo tyrimų tikslams, laikantis specialių taisyklių ar tvarkos.
- 15.5. Metaduomenys dokumentuojami pagal standartizuotas metaduomenų sistemas.
- 15.6. Naudotojai informuojami apie statistikos rengimo procesų metodiką ir administracinių duomenų naudojimą.
- 15.7. Naudotojai informuojami apie statistinių rezultatų atitiktį Europos statistikos kokybės kriterijams.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Kodeksą

Pavyzdys

15.7 kriterijus nustato, kad statistikos vartotojai turi būti informuojami apie statistinių rezultatų atitiktį Europos statistikos kokybės kriterijams. Įgyvendindamos šį kriterijų institucijos turi skelbti kokybės ataskaitas ar kitą statistikos vartotojams skirtą informaciją apie statistikos kokybę, kuri turi atitikti Europos standartus ir gaires. Nė viena institucija neįgyvendina šio kriterijaus reikalavimų, nes minėtos informacijos apie statistikos kokybę nerengia, kaip reikalauja 4 principas.

Numatytos šios srities principų priemonės sudaro sąlygas statistinės informacijos vartotojams priimti sprendimus vadovaujantis aktuali ir patikima informacija. Todėl statistiką rengiančios institucijos turėtų siekti įgyvendinti Kodekse numatytus principus, siekiant bendro Europos statistikos plėtojimo.

2. NEPAKANKAMA KODEKSO PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪRA LIETUVOJE

Reglamentas nustatė bendruosius reikalavimus, kaip turėtų būti tobulinama, rengiama ir platinama Europos statistika. Atkreipiame dėmesį, kad Reglamento reikalavimai dėl Europos statistikos rengimo yra privalomi visoms Europos statistiką rengiančioms institucijoms⁴³. Kaip minėta, Lietuvoje Europos statistiką rengia Statistikos departamentas ir 23 kitos institucijos.

Statistikos departamentas, kaip nacionalinė statistikos institucija, yra atsakingas už visos veiklos, susijusios su Europos statistikos tobulinimu, rengimu ir sklaida, koordinavimą nacionaliniu lygmeniu⁴⁴. Statistikos įstatyme numatyta⁴⁵, kad Statistikos departamentas įgyvendina bendrą valstybės politiką statistikos metodologijos ir organizavimo srityse.

Kitos oficialiąją statistiką tvarkančios įstaigos, suderinusios su Statistikos departamentu, tvirtina statistinius formuliarius, jų pildymo taisykles, nustato duomenų pateikimo tvarką bei laiką, tikrina, ar pateikti duomenys apskaičiuoti pagal pateiktas metodikas⁴⁶. Jos savarankiškai renka duomenis, apdoroja, apibendrina, analizuoja ir skelbia statistinę informaciją.

⁴³ 2009-03-11 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, 2 str. 1 d.

⁴⁴ Ten pat, 5 str. 1 d.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos statistikos įstatymas, 1993-10-12 Nr. I-270 (1997-06-26 įstatymo Nr. VIII-312 redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), 7 str. 2 d.

⁴⁶ Ten pat, 10 str. 1 d. 1 p.

Nei Reglamente, nei Statistikos įstatyme nenumatyta galimybė Statistikos departamentui tikrinti, kaip rengiama statistinė informacija kitose Europos oficialiąją statistiką rengiančiose institucijose, t. y. užtikrinti Kodekso reikalavimų įgyvendinimą.

Statistikos departamentas sudarė Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimo oficialiąją statistiką tvarkančiose įstaigose darbo grupę (toliau – darbo grupė)⁴⁷. Šios grupės tikslas – svarstyti ir spręsti Kodekso įgyvendinimo Europos statistiką rengiančiose institucijose klausimus.

Statistikos departamentas 2011 ir 2012 metais teikė į darbo grupę įtrauktoms įstaigoms klausimynus apie Kodekso principų įgyvendinimą. Apklausos vykdytos savanoriškumo ir savianalizės principu, t. y. statistiką rengiančios institucijos pačios save įvertino, kaip įgyvendina Kodekso principus. Iš audituotų institucijų apklausose dalyvavo VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, Higienos institutas, Migracijos departamentas, Valstybinė miškų tarnyba.

Statistikos departamentas apklausos rezultatus ir rekomendacijas dėl principų įgyvendinimo pristatė darbo grupėje. Pateiktos rekomendacijos, kurios atitinka Kokybės užtikrinimo gairėse numatytas priemones (žr. 3 priedą).

Pavyzdys

Statistikos departamentas rekomendavo:

Nustatyti ir aprašyti statistikos rengimo ir kokybės vertinimo procedūras. Reguliariai taikyti kokybės stebėsenos procedūras visai Europos statistikai (nustatyti procedūras procesų kokybei stebėti ir kt.).

Vertinti statistikos vartotojų nuomonę, statistinės informacijos reikalingumą (rengti vartotojų nuomonės tyrimus, Kokybės ataskaitas ar kitą statistikos vartotojams skirtą informaciją apie statistikos kokybę, atlikti statistinės informacijos poreikio analizę, matuoti respondentams tenkančią atskaitomybės našta, pagrįsti kiekvieną surinktą rodiklį, skelbti standartinį statistikos skelbimo laiką, aiškinti nukrypimus nuo standartų ir pan.)

Audito metu vertinome, kaip kitos oficialiąją statistiką rengiančios institucijos įgyvendina Statistikos departamento pateiktas šešias rekomendacijas dėl Kodekso principų įgyvendinimo. Nagrinėjome, ar kitos institucijos įgyvendino Europos statistikos sistemos kokybės užtikrinimo gairėse numatytas ir Statistikos departamento rekomenduotas priemones. Laikėmės nuostatos, kad į pateiktas rekomendacijas atsižvelgiama, kai jų įgyvendinama 90 proc. (plačiau apie vertinimo metodiką – 1 priede).

Audito metu nustatėme, kad audituotos institucijos įgyvendino ne visas pateiktas rekomendacijas:

- VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras 2 įgyvendino (33 proc.), 4 – iš dalies įgyvendino;
- Higienos institutas 1 įgyvendino (17 proc.), 5 iš dalies įgyvendino;
- Migracijos departamentas 2 iš dalies įgyvendino, 4 – neįgyvendino;
- Valstybinė miškų tarnyba 3 iš dalies įgyvendino, 3 – neįgyvendino.

Pavyzdys

Visos audituotos institucijos nerengia ir neskelbia kokybės ataskaitų ar kitos statistikos vartotojams skirtos informacijos apie statistikos kokybę, todėl neįgyvendinami ir kiti susiję

⁴⁷ Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2006-09-25 įsakymas Nr. DĮ-177 „Dėl Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimo oficialiąją statistiką tvarkančiose įstaigose“.

reikalavimai, pvz., kokybės ataskaitų atitikties Europos standartams ir gairėms.

Visos institucijos, išskyrus VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrą, neanalizuoja, kaip naudojama jų rengiama statistika, t. y. neišskiria pagrindinių vartotojų sąrašų ir neanalizuoja jų naudojamų statistinių rodiklių.

Kaip matyti iš pateiktos informacijos, nė viena audituota institucija neįgyvendino visų Statistikos departamento rekomenduotų priemonių. To priežastis – institucija pati nusprendžia, ar šias priemones įgyvendinti.

Audito metu nustatėme, kad Statistikos departamento ir kitų institucijų nuomonės skiriasi dėl dešimties Kodekso principų įgyvendinimo aktualumo kitose oficialiąją statistinę informaciją rengiančiose institucijose. Statistikos departamentas nurodo, kad turėtų būti įgyvendinama dauguma Kokybės užtikrinimo gairėse numatytų priemonių, kadangi jos detalizuoja Kodekso kriterijų įgyvendinimą. Tuo tarpu kitos institucijos, ypač tos, kurios statistikai rengti naudoja tik registruose ir informacinėse sistemose sukauptus duomenis, nurodo, kad dalis Kodekso principų joms yra nepritaikomi ir neaktualūs (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Statistikos departamento ir kitų institucijų nuomonė dėl Kodekso principų aktualumo

Principas	Statistikos departamentas	VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba
4. Įsipareigojimas dėl kokybės	✓✓	✓✓	✓	✓	–	✓
7. Tinkama metodika	✓✓	✓✓	✓	✓✓	✓	✓
8. Tinkamos statistinės procedūros ⁴⁸	✓✓	✓✓	✓	✓	–	✓
9. Neperdėta našta respondentams ⁴⁹	✓✓	✓	–	✓✓	–	–
10. Sąnaudų efektyvumas	✓✓	✓✓	✓	✓✓	–	✓
11. Reikalingumas	✓✓	✓✓	–	✓	–	–
12. Tikslumas ir patikimumas ⁵⁰	✓✓	✓✓	✓	✓	–	✓
13. Savalaikiškumas ir punctualumas	✓✓	✓✓	✓	✓✓	✓	✓
14. Suderinamumas ir palyginamumas	✓✓	✓	✓	✓✓	✓	✓
15. Prieinamumas ir aiškumas	✓✓	✓✓	✓	✓✓	–	✓

Paaškinimas: ✓✓ – aktualu, ✓ – iš dalies aktualu, – neaktualu.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Kaip matyti iš pateiktos lentelės, tik dalies (iš 10) principų įgyvendinimas yra aktualus:

- VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrui aktualūs 8 principai, iš dalies – 2;
- Darbo biržai iš dalies aktualūs – 8, neaktualūs – 2;

⁴⁸ Statistikos departamento nuomone, dalis kriterijų detalizuojančių priemonių taikoma tik statistinius tyrimus atliekančioms institucijoms.

⁴⁹ Statistikos departamento nuomone, dalis kriterijų detalizuojančių priemonių taikoma tik iš respondentų statistinius duomenis renkančioms institucijoms.

⁵⁰ Statistikos departamento nuomone, taikoma priklausomai nuo institucijos atliekamų statistinių tyrimų pobūdžio.

- Higienos institutui aktualūs – 6, iš dalies – 4;
- Migracijos departamentui iš dalies aktualūs – 3, neaktualūs – 7;
- Valstybinei miškų tarnybai iš dalies aktualūs – 8, neaktualūs – 2.

Yra rizika, kad ir kitose neaudituose statistinę informaciją rengiančiose institucijose Kodekso principai gali būti įgyvendinami iš dalies.

Statistikos departamentas 2013 metais sudarė devynis susitarimus su kitomis statistiką rengiančiomis institucijomis dėl Oficialiosios statistikos organizavimo, kokybės užtikrinimo ir sklaidos: su Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutu, Muitinės departamentu prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Migracijos departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Žuvininkystės tarnyba ir Valstybine augalininkystės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūra, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centru, Lietuvos Respublikos valstybine darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Šalys sutarė dėl Kodekso principų įgyvendinimo ir ataskaitų, kuriose pateikiama informacija apie taikytas principų įgyvendinimo priemones, teikimo Statistikos departamentui periodiškumo.

Statistikos departamento pastangos (darbo grupė, susitarimai) skatinti Kodekso principų įgyvendinimą kitose statistiką rengiančiose institucijose yra sveikintinos. Tačiau, kad principai būtų įgyvendinti, taikomos priemonės nėra pakankamai veiksmingos.

Pavyzdys

Migracijos departamentas darbo grupėje dalyvauja nuo 2009 metų. Taip pat 2011 m. ir 2012 m. dalyvavo Statistikos departamento apklausose. Tačiau audito metu nustatyta, kad Migracijos departamentas šešių principų iš dalies neįgyvendina, dviejų – neįgyvendina, o dviejų principų nevertinome. Institucijos nuomone, 7 principai jiems yra neaktualūs ir tik 3 – iš dalies aktualūs. Migracijos departamentas ir Statistikos departamentas 2013-03-07 pasirašė susitarimą dėl oficialiosios statistikos organizavimo, kokybės užtikrinimo ir sklaidos. Tikėtina, kad susitarimas neužtikrins Kodekso principų įgyvendinimo.

Atkreipiame dėmesį, kad Finansų ministerija yra parengusi ir pateikusi Seimui Statistikos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą⁵¹, kuriame numatyta, kad oficialioji statistika Lietuvoje bus rengiama pagal tuos pačius principus kaip ir Europos statistika. Kodekso principai bus taikomi ne tik Europos statistiką rengiančioms, bet ir visoms oficialiąją statistiką rengiančioms institucijoms. Atkreipiame dėmesį, kad šiame projekte nenumatyta, kas prižiūrės šių principų laikymąsi.

Atsižvelgiant į audito metu nustatytus faktus, tikėtina, kad, priėmus įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, nacionalinę statistiką rengiančios institucijos gali susidurti su panašiomis problemomis kaip ir Europos statistiką rengiančios institucijos.

6-ojo audito departamento direktoriaus pavaduotoja

Romualda Masiulionienė

6-ojo audito departamento vyriausiasis valstybinis auditorius

Juozas Sedleckas

⁵¹ Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtas Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, 2013-08-29 Nr. 11-2426-04.

Valstybinio audito ataskaitos kopijos pateiktos:

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui,
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai,
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai,
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai,
Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai,
Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai,
Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai,
Lietuvos statistikos departamentui,
Migracijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos,
Lietuvos darbo biržai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos,
VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrui,
Higienos institutui,
Valstybinei miškų tarnybai.

Auditas atliktas, vykdant 2013-01-09 pavedimą Nr. P-60-1

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Juozas Sedleckas (grupės vadovas)

Darius Tartėnas

Laura Ulkytė

Viktoras Čižauskas

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Europos statistikos praktikos
kodekso įgyvendinimas
Lietuvoje“
1 priedas

AUDITO APIMTIS IR METODAI

Audito objektas – Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimas Lietuvoje.

Pagrindinis audito subjektas – Lietuvos statistikos departamentas. Dalyvauja formuojant valstybės politiką finansų ministrui priskirtoje statistikos valdymo srityje ir ją įgyvendina, koordinuoja šalies oficialiosios statistikos rengimą.

Papildomi audito subjektai – Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybės įmonė Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, Higienos institutas ir Valstybinė miškų tarnyba.

Audito subjektų atrankos kriterijai: rengiamų statistinių darbų (tyrimų) skaičius, statistinių darbų (tyrimų) skaičius, kurie teikiami Europos institucijoms, institucijos dalyvavimas Statistikos departamento apklausose dėl Kodekso principų įgyvendinimo.

Audito metu nustatėme, kad Lietuvos Respublikos energetikos ministerija nėra Europos oficialiosios statistinės informacijos rengėja, nors jos rengiamos statistinės informacijos darbai yra įtraukti į OSDП. Audito metu Energetikos ministerija kreipėsi į Statistikos departamentą dėl jos išbraukimo iš OSDП. Todėl kitos audito procedūros Energetikos ministerijoje nebuvo atliekamos.

Audito tikslas – įvertinti, Kodekso principų įgyvendinimą Europos statistiką rengiančiose institucijose Lietuvoje.

Audituojamas laikotarpis – iki 2013 m. liepos mėn. Nagrinėjant kai kuriuos klausimus naudojami ir kito laikotarpio duomenys.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai, procedūros ir informacijos šaltiniai:

Audito įrodymai buvo surinkti naudojant dokumentų peržiūros, apklausos ir pokalbio metodus. Surinktus įrodymus vertinome naudodami skaičiavimo, situacijos ir palyginamosios analizės metodus.

Siekiant išsiaiškinti statistinės informacijos naudojimo problemas, susitikome su statistinės informacijos vartotojais: Lietuvos pramoninkų konfederacijos, Lietuvos laisvosios rinkos instituto, Lietuvos socialinių tyrimų centro Demografijos tyrimų instituto atstovais.

Nagrinėdami Kodekso principų įgyvendinimą Europos statistiką rengiančiose institucijose, vertinimą atlikome vadovaudamiesi Principų taikymo gerosios praktikos pavyzdžiais, pateiktais

Europos statistikos sistemos kokybės užtikrinimo gairėse⁵², kurios leidžia stebėti Kodekso įgyvendinimą⁵³. Kodekso principus detalizuoja kriterijai. Kriterijų įgyvendinimui yra numatytos priemonės. Kiekvieną principą sudaro skirtingas kriterijų skaičius (3-9), taip pat skiriasi ir kiekvieną kriterijų detalizuojančių priemonių skaičius. Kiekvieno principo kriterijaus vertinimą atlikome atsižvelgdami į to kriterijaus priemonių įgyvendinimą. Principų įgyvendinimo vertinimą atlikome atsižvelgdami į tų principų kriterijų įgyvendinimą. Vertindami principų įgyvendinimą institucijose, vadovavomės ISO standarte⁵⁴ pateikiama vertinimo skale. Atsižvelgiant į minėtąją vertinimo skalę, laikėmės nuomonės, kad Kodekso principai įgyvendinami jei:

- įgyvendinta ne mažiau kaip 85 proc. principo kriterijų – įgyvendinta;
- įgyvendinta nuo 50 iki 85 proc. principo kriterijų – iš dalies įgyvendinta;
- įgyvendinta nuo 15 iki 50 proc. principo kriterijų – iš dalies neįgyvendinta;
- įgyvendinta iki 15 proc. principo kriterijų – neįgyvendinta.

Vertindami Statistikos departamento rekomendacijų dėl Kodekso taikymo įgyvendinimą, nagrinėjome joms atitinkančių Kokybės užtikrinimo gairėse nustatytų priemonių įgyvendinimą. Vertintas kiekvienai rekomendacijai atitinkančio principo priemonių visumos įgyvendinimas (vidurkis). Laikėmės nuostatos, kad į pateiktas rekomendacijas atsižvelgta, kai įgyvendinta 90 proc. rekomendacijų.

Vertinimo metodika suderinta su audituojamais subjektais.

Audito metu nebuvo vertinamas konkrečių statistinių rezultatų patikimumas.

Atlikdami auditą laikėmės nuostatos, kad auditoriams pateikta informacija yra išsami ir objektyvi, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

⁵² Europos statistikos sistemos kokybės užtikrinimo gairės (Quality Assurance Framework of the European statistical system), priimtose Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28 (atnaujintos 2012-11-22). [Žiūrėta 2013-04-02] Prieiga per internetą http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/QAF_2012/EN/QAF_2012-EN.PDF.

⁵³ Europos statistikos praktikos kodeksas, priimtas Statistikos programų komiteto 2005-02-24 (pakeistas Europos statistikos sistemos komiteto 2011-09-28). [Žiūrėta 2013-03-12] Prieiga per internetą http://osp.stat.gov.lt/documents/29256/38310/Kodeksas_LT.pdf/b78162ba-9353-4188-8c2e-e0fb0a9c075f, 2 psl.

⁵⁴ COBIT Self-assessment Guide: Using COBIT 4.1, 2011 m.

2012 m. rengiant oficialiąją statistiką dalyvavusios institucijos (išskyrus Lietuvos statistikos departamentą)

Oficialiąją statistiką tvarkanti institucija	Statistinių darbų (tyrimų) skaičius	Ar statistinių darbų (tyrimų) duomenys naudojami Europos statistikai rengti?	Statistinių darbų (tyrimų), kurių rezultatai teikiami Europos institucijoms, skaičius	Ar dalyvavo tyrime dėl Kodekso įgyvendinimo?
1 grupė – daugiausiai (6 ir daugiau tyrimų) – 8 institucijos				
Lietuvos bankas ⁵⁵	23	Taip	11	
VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras	14	Taip	10	Taip
Lietuvos darbo birža	9	Taip	6	
Higienos institutas	8	Taip	5	Taip
Migracijos departamentas	6	Taip	6	Taip
Aplinkos apsaugos agentūra	6	Taip	6	Taip
Finansų ministerija	6	Taip	3	Taip
Aplinkos ministerija	6			
2 grupė – vidutiniškai (3–5 tyrimai) – 6 institucijos				
Energetikos ministerija	4	Taip	4	
Žemės ūkio ministerija	4	Taip	4	Taip
Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas	4	Taip	4	Taip
Švietimo informacinių technologijų departamentas	5	Taip	3	Taip
Informatikos ir ryšių departamentas	5	Taip	1	
Generalinė miškų urėdija	4			
3 grupė – mažiausiai (1–2 tyrimai) – 23 institucijos				
Valstybinė miškų tarnyba	2	Taip	1	Taip
Valstybinė sienos apsaugos tarnyba	2	Taip	2	Taip
Muitinės departamentas	2	Taip	2	Taip
Valstybinė darbo inspekcija	1	Taip	1	Taip
Žuvininkystės tarnyba	1	Taip	1	Taip
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2	Taip	2	
Nacionalinė teismų administracija	2	Taip	1	
Valstybinė augalininkystės tarnyba (Valstybinė augalų apsaugos tarnyba)	2	Taip	1	

⁵⁵ Europos statistika tobulinama, rengiama ir platinama ir Europos statistikos sistemos, ir Europos centrinių bankų sistemos, tačiau remiamasi atskiromis teisinėmis sistemomis, atspindinčiomis atitinkamas jų valdymo struktūras. Europos Parlamento ir Tarybos (EB) 2009 m. kovo 11 d. reglamentas Nr. 233/2009 taikomas nepažeidžiant 1998 m. lapkričio 23 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2533/98 dėl Europos centrinio banko renkamos statistinės informacijos. Pagrindinio tyrimo metu Lietuvos banko veiksmai statistikos srityje nenagrinėti.

Oficialiąją statistiką tvarkanti institucija	Statistinių darbų (tyrimų) skaičius	Ar statistinių darbų (tyrimų) duomenys naudojami Europos statistikai rengti?	Statistinių darbų (tyrimų), kurių rezultatai teikiami Europos institucijoms, skaičius	Ar dalyvavo tyrime dėl Kodekso įgyvendinimo?
Informacinės visuomenės plėtros komitetas	2			
Ryšių reguliavimo tarnyba	2			
Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka	2			
Policijos departamentas	1	Taip	1	
SODRA	1	Taip	1	
Kalėjimų departamentas	1	Taip	1	
Kultūros ministerija	1			
Įmonių bankroto valdymo departamentas	1			
Kūno kultūros ir sporto departamentas	1			
Lietuvos liaudies kultūros centras	1			
Lietuvos valstybinis patentų biuras	1			
Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas	1			
Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas	1			
Valstybės vaikų teisių apsaugos tarnyba (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba)	1			
Valstybinis turizmo departamentas	1			
37	136	23	77	13
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal OSDP				

Kodekso principų įgyvendinimas Europos statistiką rengiančiose institucijose

Principas / Kriterijus	Aprašymas	Statistikos departamento nuomonė dėl principų įgyvendinimo aktualumo statistiką rengiančioms institucijoms	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba	Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
4.	Įsipareigojimas dėl kokybės	Taip	✓✓	✓✓	✓	✓	✓✓✓✓
4.1.	Kokybės politika yra apibrėžta ir skelbiama. Nustatyta kokybės valdymo organizacinė struktūra ir priemonės.	Taip	xx	xx	xx	xx	xxxx
4.2.	Nustatytos statistinės informacijos rengimo kokybės planavimo ir stebėsenos procedūros.	Taip	x	xx	x	x	xxxx
4.3.	Produktų kokybę reguliariai stebima, vertinama, atsižvelgiant į kokybės kriterijų suderinimo galimybes, o jos atitiktis Europos statistikos kokybės kriterijams pristatoma ataskaitose.	Taip	x	xx	x	x	xxx
4.4.	Atliekama reguliari ir išsami pagrindinių statistinių rezultatų peržiūra, prireikus pasitelkiami ir išorės ekspertai.	Taip	xx	xx	x	xx	xxxx
7.	Tinkama metodika	Taip	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓✓
7.1.	Europos statistikos metodinis pagrindas atitinka Europos ir kitus tarptautinius standartus, nurodymus ir gerąją praktiką.	Taip	xxx	xxxx	xxx	xx	xxxx
7.2.	Nustatytos procedūros, užtikrinančios, kad visose statistikos institucijose būtų bendrai taikomos standartinės sąvokos, apibrėžtys ir klasifikatoriai.	Taip	xxx	xxx	xx	xxx	xxxx
7.3.	Ūkio subjektų registras ir gyventojų sąrašai tyrimams reguliariai peržiūrimi ir prireikus tikslinami, siekiant užtikrinti aukštą kokybę.	Taip ⁵⁶	x	xx	x	x	xx

⁵⁶ Statistikos departamento nuomone, šis kriterijus neaktualus institucijoms, kurios neatsakingos už registrų priežiūrą.

Principas / Kriterijus	Aprašymas	Statistikos departamento nuomonė dėl principų įgyvendinimo aktualumo statistiką rengiančioms institucijoms	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba	Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
7.4.	Nacionalinės klasifikavimo sistemos tiksliai suderintos su atitinkamomis Europos sistemomis.	Taip	XX	XXXX	XX	X	XXXX
7.5.	Įdarbinami atitinkamų studijų programų absolventai.	Taip	XXXX	XXX	XX	XXX	XXXX
7.6.	Statistikos institucijos įgyvendina nuolatinio darbuotojų kvalifikacijos kėlimo (mokymo) politiką.	Taip	XXXX	X	XXXX	XXXX	XXXX
7.7.	Bendradarbiaujama su mokslo bendruomene, siekiant tobulinti metodiką taikomų metodų efektyvumą ir skatinti diegti geresnes priemones.	Taip	XXX	XXX	X	XXXX	XXXX
8.	Tinkamos statistinės procedūros	Taip	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓✓
8.1.	Tais atvejais, kai Europos statistika grindžiama administraciniais duomenimis, administravimo tikslams vartojamos apibrėžtys ir sąvokos yra artimos tomis, kurios naudojamos statistikos tikslams.	Taip	XXX	XXXX	XX	XX	XXXX
8.2.	Atliekant statistinius tyrimus, prieš pradėdant rinkti duomenis, klausimynai yra sistemingai testuojami.	Taip ⁵⁷	—	XX	—	—	XXXX
8.3.	Statistinio tyrimo planas, imties rinkimas ir įverčių skaičiavimo metodai yra pagrįsti ir reguliariai peržiūrimi, prireikus koreguojami arba atnaujinami.	Taip ⁵⁸	—	—	—	—	XXXX
8.4.	Statistinių duomenų rinkimas, įvedimas ir kodavimas yra reguliariai stebimi ir prireikus koreguojami.	Taip ⁵⁹	—	XXX	—	—	XXXX
8.5.	Taikomi tinkami redagavimo ir praleistų reikšmių įrašymo metodai yra reguliariai peržiūrimi, prireikus koreguojami arba atnaujinami.	Taip ⁶⁰	—	X	—	—	XX
8.6.	Tikslinimai atliekami pagal standartines, nustatytas ir skaidrias procedūras.	Taip	X	XX	X	X	XXXX

⁵⁷ Statistikos departamento nuomone, aktualu tik institucijoms, kurios atlieka statistinius tyrimus.

⁵⁸ Statistikos departamento nuomone, aktualu tik institucijoms, kurios atlieka statistinius tyrimus imčių metodais.

⁵⁹ Statistikos departamento nuomone, aktualu tik institucijoms, kurios atlieka statistinius tyrimus.

⁶⁰ Statistikos departamento nuomone, įgyvendinimas labai priklauso nuo statistinio tyrimo specifikos.

Principas / Kriterijus	Aprašymas	Statistikos departamento nuomonė dėl principų įgyvendinimo aktualumo statistiką rengiančioms institucijoms	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba	Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
8.7.	Statistikos institucijos dalyvauja kuriant administracinių duomenų šaltinius, kad administraciniai duomenys būtų tinkamesni statistikos tikslams.	Taip	xxx	xxxx	xxx	xxxx	xxxx
8.8.	Su administracinių duomenų valdytojais sudaromos sutartys, įpareigojančios juos užtikrinti duomenų tinkamumą statistikos tikslams.	Taip	xxxx	xxxx	x	xxx	xxxx
8.9.	Statistikos institucijos bendradarbiauja su administracinių duomenų valdytojais, kad būtų užtikrinta duomenų kokybė.	Taip	xxxx	xxxx	x	xx	xxxx
9.	Neperdėta našta respondentams	Taip⁶¹	–	✓✓✓	–	–	✓✓✓✓
9.1.	Europos statistikos reikmių apimtis ir detalumas yra tik tokie, kokie yra būtini.	Taip	–	xxxx	–	–	xxxx
9.2.	Statistinės atskaitomybės našta yra kuo tolygiau paskirstoma statistinio tyrimo populiacijai.	Taip	–	xx	–	–	xxxx
9.3.	Kuo daugiau verslo subjektų duomenų imama iš jų turimos apskaitos, šiam procesui palengvinti kuo plačiau naudojamos elektroninės priemonės.	Taip	–	xx	–	–	xxxx
9.4.	Kada tik galima, naudojami administracinių duomenų šaltiniai, siekiant išvengti prašymo teikti duomenis kartojimosi.	Taip	–	xxx	–	–	xxx
9.5.	Statistikos institucijos keičiasi duomenimis, siekdamos išvengti statistinių tyrimų pasikartojimo.	Taip	–	xxx	–	–	xxx
9.6.	Siekdamos sumažinti statistinės atskaitomybės našta, statistikos institucijos skatina taikyti priemones, leidžiančias susieti kelis duomenų šaltinius.	Taip	–	xx	–	–	xxxx
10.	Sąnaudų efektyvumas	Taip	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓✓
10.1.	Vidinėmis ir nepriklausomomis išorinėmis priemonėmis stebima, kaip statistikos institucija naudoja išteklius.	Taip	xx	xxx	xx	xx	xxxx

⁶¹ Statistikos departamento nuomone, principas taikomas tik iš respondentų statistinius duomenis renkančioms institucijoms

Principas / Kriterijus	Aprašymas	Statistikos departamento nuomonė dėl principų įgyvendinimo aktualumo statistiką rengiančioms institucijoms	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba	Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
10.2.	Duomenims rinkti ir apdoroti, statistinei informacijai skleisti kiek galima plačiau naudojamos informacinės ir ryšių priemonės.	Taip	XXX	XXXXX	XX	XXXXX	XXXXX
10.3.	Aktyviai stengiamasi plačiau naudoti administracinius duomenis statistikos tikslams ir taip rečiau taikyti tiesioginius tyrimus.	Taip	XX	XXX	X	XX	XXX
10.4.	Statistikos institucijos skatina ir įgyvendina standartizuotus sprendimus, didinančius efektyvumą ir veiksmingumą.	Taip	X	X	X	XX	XXXXX
11.	Reikalingumas	Taip	✓✓	✓✓	✓	✓✓	✓✓✓✓
11.1.	Nustatytos procedūros, kaip konsultuoti naudotojus, stebėti rengiamos statistikos reikalingumą ir faktinį jos naudojimą bei atsižvelgti į naujus naudotojų poreikius ir prioritetus.	Taip	XX	XX	XX	XX	XXXXX
11.2.	Prioritetiniai poreikiai įtraukiami į statistikos darbų programą.	Taip	XX	XXXXX	X	XX	XXXXX
11.3.	Reguliariai stebima, kaip tenkinami naudotojų poreikiai, ir sistemingai imamas reikiamų priemonių.	Taip ⁶²	X	X	X	X	XXXXX
12.	Tikslumas ir patikimumas	Taip	–	✓✓✓	–	–	✓✓✓
12.1.	Pirminiai duomenys, tarpiniai rezultatai ir galutiniai statistiniai rezultatai reguliariai peržiūrimi ir patvirtinamas jų tinkamumas.	Taip ⁶³	–	XXXXX	–	–	XXX
12.2.	Imties ir su imtimi nesusijusios paklaidos įvertinamos ir sistemingai dokumentuojamos pagal Europos standartus.	Taip ⁶⁴	–	–	–	–	XXX
12.3.	Revizijų rezultatai reguliariai analizuojami, siekiant tobulinti statistikos rengimo procesus.	Taip ⁶⁵	–	XX	–	–	XX
13.	Savalaikiškumas ir punktualumas	Taip	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓
13.1.	Savalaikiškumas atitinka Europos ir kitus tarptautinius statistikos skelbimo standartus.	Taip	XXX	XXX	XX	XX	XXX

⁶² Statistikos departamento nuomone, kriterijus taikomas taikoma institucijoms, kurios skelbia savo parengtą informaciją vartotojams.

⁶³ Statistikos departamento nuomone, kriterijus taikomas tik toms institucijoms, kurios atsakingos už visų išvardytų tipų (pirminių, tarpinių ir galutinių) rezultatų parengimą.

⁶⁴ Statistikos departamento nuomone, kriterijus taikomas tik toms institucijoms, kurios atlieka imčių tyrimus.

⁶⁵ Statistikos departamento nuomone, kriterijus netaikomas institucijoms, kurios tvarko registro duomenis ir jokių tikslinimų neatlieka.

Principas / Kriterijus	Aprašymas	Statistikos departamento nuomonė dėl principų įgyvendinimo aktualumo statistiką rengiančioms institucijoms	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba	Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
13.2.	Nustatytas standartinis statistikos skelbimo laikas skelbiamas viešai.	Taip	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX
13.3.	Statistikos periodiškumas kiek įmanoma daugiau priklauso nuo vartotojų reikalavimų.	Taip	XXXX	XXXX	X	XXXX	XXXX
13.4.	Apie bet koki nukrypimą nuo planinio statistikos skelbimo tvarkaraščio yra pranešama, paaiškinama ir nustatoma nauja statistikos skelbimo data.	Taip	XX	XXX	XX	XX	XX
13.5.	Priimtino tikslumo išankstiniai rezultatai gali būti skelbiami viešai, jei nusprendžiama, kad jie yra naudingi.	Taip ⁶⁶	—	XXX	—	—	XXXX
14.	Suderinamumas ir palyginamumas	Taip	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓
14.1.	Statistika yra darni ir nuosekli (pvz., laikomasi aritmetinės ir apskaitos vienovės).	Taip	XX	XXXX	XX	XX	XX
14.2.	Tam tikro laikotarpio statistika yra palyginama.	Taip	XXX	XXX	XX	XX	XX
14.3.	Statistika rengiama remiantis bendrais aprėpties, apibrėžčių, stebėjimo vienetų standartais ir klasifikatoriais, taikomais įvairiems tyrimams ir duomenų šaltiniams.	Taip	XX	XXX	XXX	XXX	XXX
14.4.	Iš skirtingų šaltinių gauta ir skirtingo periodiškumo statistika yra palyginama ir suderinama.	Taip	X	XXX	X	X	XXXX
14.5.	Tarptautinis statistinių rodiklių palyginamumas Europos statistikos sistemoje užtikrinamas reguliariai keičiantis informacija tarp Europos statistikos sistemos ir kitų statistikos sistemų. Metodinės studijos atliekamos glaudžiai bendradarbiaujant ES valstybėms narėms ir Eurostatui.	Iš dalies	XX	XXX	XX	X	XX
15.	Prieinamumas ir aiškumas	Taip	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
15.1.	Statistika ir susiję metaduomenys pateikiami ir saugomi taip, kad statistiką būtų lengviau tinkamai interpretuoti ir prasmingai lyginti.	Taip	XXX	XX	XX	XX	XXX

⁶⁶ Statistikos departamento nuomone, kriterijus taikomas tik toms institucijoms, kurioms yra poreikis skelbti išankstinius rezultatus.

Principas / Kriterijus	Aprašymas	Statistikos departamento nuomonė dėl principų įgyvendinimo aktualumo statistiką rengiančioms institucijoms	Darbo birža	Higienos institutas	Migracijos departamentas	Valstybinė miškų tarnyba	Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
15.2.	Statistikai skleisti naudojamos šiuolaikinės informacinės ir ryšių priemonės, taip pat, jei reikia, tradiciniai spaudiniai.	Taip	xxx	xxx	xxx	xxxx	xxxx
15.3.	Jei įmanoma, rengiamos analizės pagal naudotojų užklausas ir apie tai informuojama viešai.	Taip	xx	xx	xx	x	xxxx
15.4.	Prieiga prie mikroduomenų suteikiama mokslo tyrimų tikslams, laikantis specialių taisyklių ar tvarkos.	Iš dalies	x	xx	x	xx	x
15.5.	Metaduomenys dokumentuojami pagal standartizuotas metaduomenų sistemas.	Taip	xxxx	xxx	xx	xxxx	xx
15.6.	Naudotojai informuojami apie statistikos rengimo procesų metodiką ir administracinių duomenų naudojimą.	Taip	x	xxxx	x	x	x
15.7.	Naudotojai informuojami apie statistinių rezultatų atitiktį Europos statistikos kokybės kriterijams	Taip	x	x	x	x	x
Paaiškinimai: ✓✓✓✓ arba xxxx – įgyvendinta, ✓✓✓ arba xxx – iš dalies įgyvendinta, ✓✓ arba xx – iš dalies neįgyvendinta, ✓ arba x – neįgyvendinta, – – neaktuali.							
Šaltinis – Valstybės kontrolė							

Rekomendacijų dėl Kodekso principų įgyvendinimo palyginimas ir vertinimas

Principai	2011 m. rekomendacijos (2011 m. tyrimas)	2013 m. rekomendacijos (2012 m. tyrimas)	Kodekso principų įgyvendinimo priemonės*	Įgyvendinimo lygis			
				KVC	HI	MD	VMT
4.	Aprašyti statistinių duomenų surinkimo, apdorojimo, rengimo ir stebėsenos procedūras.	Nustatytos ir aprašytos statistikos rengimo ir kokybės vertinimo procedūros.	Procedūros procesų kokybei stebėti.	✓✓✓	✓✓	✓	✓
			Kokybės peržiūrų (patikrinimų) įgyvendinimo planas / procedūros.	✓✓✓	✓✓	✓	✓
			Bendrai:	✓✓✓	✓✓	✓	✓
	Didinti statistikos, kurios kokybė reguliariai stebima, dalį.	Reguliarios kokybės stebėsenos procedūros taikomos visai Europos statistikai.	Vartotojų pasitenkinimo tyrimai.	✓✓	✓✓	✓	✓
			Kokybės ataskaitos ar kita statistikos vartotojams skirta informacija apie statistikos kokybę.	✓	✓✓✓	✓	✓
			Kokybės ataskaitos ar kita statistikos rengėjams skirta informacija apie statistikos kokybę.	✓	✓✓	✓	✓
			Produkto kokybės stebėjimas.	✓✓✓	✓	✓	✓
			Bendrai:	✓✓	✓✓	✓	✓
6.	Nustatyti procedūrą paskelbtoje statistinėje informacijoje pastebėtoms esminėms klaidoms taisyti ir viešinti.			Nevertinta, gairėse neaprašyta			
13.	Rengti ir skelbti statistinės informacijos skelbimo kalendorių.	Parengtas ir paskelbtas bendras statistikos skelbimo kalendorius (OSPP).	Statistikos skelbimo kalendorius.	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓
			Bendrai:	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓

Principai	2011 m. rekomendacijos (2011 m. tyrimas)	2013 m. rekomendacijos (2012 m. tyrimas)	Kodekso principų įgyvendinimo priemonės*	Įgyvendinimo lygis			
				KVC	HI	MD	VMT
6., 15.	Rengti ir skelbti vartotojams statistinės informacijos rengimo metodikas / aprašymus. Rengti ir skelbti vartotojams kokybės aprašus.	Kartu su skelbiama statistine informacija vartotojams pateikiama daugiau metainformacijos: statistikos rengimo metodikos aprašymų, kokybės aprašų.	Duomenų tikslumo kokybės ataskaitos.	✓✓	✓	✓	✓
			Duomenų tikslumo ataskaitos paremtos ESS rekomendacijomis.	✓✓	✓	✓	✓
			Atitikimas savalaikiškumo tarptautiniams standartams.	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
			Savalaikiškumo kokybės rodikliai.	✓✓	✓	✓	✓
			Standartinis statistikos skelbimo laikas.	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
			Nukrypimų nuo standartų paaiškinimas.	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
			Metaduomenys susiję su statistinių produktu.	✓	✓✓✓	✓	✓✓✓
			Metaduomenų atitiktis Europos standartams.	✓	✓	✓	✓✓✓
			Kokybės ataskaitos ar kita statistikos vartotojams skirta informacija apie statistikos kokybę skelbiama viešai.	✓	✓	✓	✓
			Kokybės ataskaitų ar kitos statistikos vartotojams skirtos informacijos apie statistikos kokybę atitiktis Europos standartams ir gairėms.	✓	✓✓✓	✓	✓
11.-15.			Statistinių rezultatų ir metaduomenų skleidimas.	✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓✓
			Metaduomenys, kurie nepriklauso nuo skelbimo pobūdžio.	✓	✓✓✓	✓	✓✓✓
			Procedūros atnaujinti ir skelbti metaduomenis.	✓	✓✓	✓✓	✓✓✓
			Kokybės ataskaitų ar kitos statistikos vartotojams skirtos informacijos apie statistikos kokybę ir metodinių dokumentų skelbimas.	✓	✓✓✓	✓	✓
			Bendrai:	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
8.	Testuoti statistinių ataskaitų formas.		Atliekama procedūra, skirta įvertinti ir patvirtinti klausimynus.	✓✓✓	✓✓	✓	✓
			Klausimynų testavimas.	✓✓✓	✓	✓	✓
			Testavimo rezultatų naudojimas.	✓✓✓	✓	✓	✓
			Bendrai:	✓✓✓	✓✓	✓	✓

Principai	2011 m. rekomendacijos (2011 m. tyrimas)	2013 m. rekomendacijos (2012 m. tyrimas)	Kodekso principų įgyvendinimo priemonės*	Įgyvendinimo lygis			
				KVC	HI	MD	VMT
9.	Plačiau naudoti administracinių duomenų šaltinius ir statistinės atskaitomybės naštos vertinimo metodus.	Vertinama statistinės atskaitomybės našta respondentams.	Statistinės atskaitomybės naštos ir detalumo lygmens patikrinimas.	✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓
			Statistikos darbo programos įvertinimas.	✓✓✓	✓✓✓	✓	✓
			Statistinės informacijos poreikio analizė.	✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓✓
			Respondentams tenkančios atskaitomybės naštos matavimas.	✓✓✓	✓	✓	✓
			Kiekvieno surinkto rodiklio pagrindimas.	✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓✓
			Alternatyvių duomenų šaltinių apsvaistymas.	✓✓✓	✓✓✓	✓	✓
			Statistinės atskaitomybės naštos rodikliai.	✓✓✓	✓	✓	✓
			Statistinės atskaitomybės naštos apskaičiavimas.	✓✓✓	✓	✓	✓
			Planai padedantys ištirti ir naudoti administracinius šaltinius.	✓	✓✓✓	✓	✓
			Teisinis įpareigojimas teikti administracinius duomenis.	✓✓✓	✓✓✓	✓	✓
			Programos dėl administracinių duomenų rinkimo.	✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓✓
			Techninės priemonės skirtos keisti duomenimis.	✓✓	✓✓✓	✓	✓✓✓
			Duomenų archyvų dalijimas.	✓	✓✓	✓	✓✓✓
			Bendrai:	✓✓	✓✓	✓	✓✓
11.		Vertinama statistikos vartotojų nuomonė, vertinamas statistikos reikalingumas (pvz., nedidelė apklausa internete).		Nevertinta, pateikta 2013 m.			
12.		Nustatytos statistinių rezultatų tikslumo ir patikimumo vertinimo procedūros.		Nevertinta, pateikta 2013 m.			
Paaškinimas: ✓✓✓ – įgyvendinta, ✓✓ – iš dalies įgyvendinta, ✓ – neįgyvendinta.							
KVC – VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, MD – Migracijos departamentas, HI – Higienos institutas, VMT – Valstybinė miškų tarnyba							
* Europos statistikos sistemos kokybės užtikrinimo pagrinduose numatytos atitinkamos priemonės rekomendacijai įgyvendinti.							
Šaltinis – Valstybės kontrolė							

Valstybinio audito ataskaitos
 „Europos statistikos praktikos
 kodekso įgyvendinimas
 Lietuvoje“
 5 priedas

Rekomendacijų, pateiktų valstybinio audito ataskaitoje „Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimas Lietuvoje“, įgyvendinimo planas

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo Valstybinėje miškų tarnyboje priemonės ir būdus.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija	Įpareigoti Valstybinę miškų tarnybą parengti Kodekso principų įgyvendinimo priemonių planą.	2014 m. gruodžio 31 d.
2.	Papildyti Valstybinės miškų tarnybos nuostatus statistinės informacijos rengimo ir skelbimo funkcija		Papildyti Valstybinės miškų tarnybos įstaigos prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. D1-464, funkcija dėl oficialiosios statistikos rengimo ir skelbimo.	2014 m. kovo 31 d.
3.	Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo Lietuvos darbo biržoje priemonės ir būdus.	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengti Europos statistikos praktikos kodekso principų įgyvendinimo Lietuvos darbo biržoje planą.	2014 m. birželio 30 d.
4.	Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo Higienos institute priemonės ir būdus.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija	Paskirti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos specialistą, atsakingą už Kodekso principų įgyvendinimo Higienos institute priežiūrą.	2014 m. birželio 30 d.
			Higienos institutui parengti Kodekso principų įgyvendinimo priemonių planą.	2014 m. gruodžio 31 d.
5.	Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo Migracijose departamente priemonės ir būdus.	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija	Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengs ir suderins su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija ir Lietuvos statistikos departamentu Kodekso principų įgyvendinimo planą. Šis planas bus įtrauktas į Migracijos departamento 2014 m. veiklos planą, kurį tvirtina ir jo įgyvendinimą kontroliuoja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.	2014 m. gruodžio 30 d.

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
6.	Nustatyti Kodekso principų įgyvendinimo VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centre priemonės ir būdus.	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija	Parengti Europos statistikos praktikos kodekso principų įgyvendinimo VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centre planą, suderintą su Lietuvos statistikos departamentu ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija.	2014 m. birželio 30 d.
7.	Apie audito „Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimas Lietuvoje“ rezultatus informuoti Europos statistinę informaciją rengiančias ir teikiančias institucijas, kuriose šis auditas nebuvo atliekamas.	Lietuvos statistikos departamentas	Raštu informuoti Europos statistiką tvarkančias institucijas, kuriose nebuvo atliekamas auditas, apie audito rezultatus, su jais supažindinti tarpinstitucinę Kodekso įgyvendinimo darbo grupę jos posėdžio metu.	2013 m. gruodžio 31 d.
8.	Imtis papildomų priemonių, kurios padėtų Europos statistinę informaciją rengiančioms ir teikiančioms institucijoms įgyvendinti Kodekso principus.		Su kitomis Europos statistiką tvarkančiomis institucijomis organizuoti seminarą, kuriame būtų aptariami Kodekso įgyvendinimo ir pasirengimo Lietuvos statistikos sistemos vertinimui (angl. peer review) klausimai.	2014 m. sausio 31 d.
			Parengti rekomenduotinų Kodekso įgyvendinimo kitose Europos statistiką tvarkančiose institucijose priemonių sąrašą ir šių priemonių įgyvendinimo rekomendacijas.	2014 m. gruodžio 30 d.
			Konsultuoti Europos statistiką tvarkančias institucijas Kodekso įgyvendinimo klausimais.	Nuolat (pagal institucijų poreikį)
<p>Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:</p> <p>Lietuvos Respublikos aplinkoms ministerijos Miškininkystės skyriaus vyriausioji specialistė Svetlana Repšienė (tel. 272 2635, s.repsiene@am.lt);</p> <p>Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo rinkos skyriaus vyr. specialistas Vytautas Juršėnas (tel. 266 8148, el. p. vytautas.jursenas@socmin.lt);</p> <p>Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Ligų prevencijos skyrius vyriausioji specialistė Audronė Astrauskienė (tel. 219 3349, audrone.astrauskiene@sam.lt);</p> <p>Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Migracijos reikalų skyrius vedėja Aušra Grikevičienė (tel. 271 7078, ausra.grikeviciene@vrm.lt);</p> <p>Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Vidaus audito departamento direktoriaus pavaduotojas Artūras Ugenskas, (tel. 239 1045, el. p. arturas.ugenskas@zum.lt);</p> <p>Lietuvos statistikos departamento Metodologijos ir kokybės skyriaus vyr. specialistė Laura Lukšaitė (tel. 236 1467, laura.luksaite@stat.gov.lt).</p>				